

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. DGBRW/D&B
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Behandeld door

Doorkiesnummer

070 342 48 26

E-mail

Onderwerp

Aanvraag tot vaststelling
van de subsidie

Datum

20-06-2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

Middels deze brief wil het CDA een aanvraag indienen tot vaststelling van de subsidie over 2023 in het kader van de Wet Financiering Politieke Partijen (WFPP).

Bij deze brief zit ons financieel verslag (bijlage 1) en het activiteitenverslag (bijlage 2) van het CDA en haar neveninstellingen over 2023 als bijlagen ingesloten. Het financieel verslag is gewaarmerkt door onze accountant. De Controleverklaring van onze accountant is opgenomen in het financieel verslag, evenals de ledenverklaring van het CDA en het CDJA en ondertekening door de bestuursleden.

De totaalbedragen van de uitgegeven subsidie per entiteit zijn:

Stichting Secretariaat CDA	€ 2.036.504
Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	€ 332.346
Vereniging Christen Democratisch Jongeren Appèl	€ 92.763
Eduardo Frei Stichting	€ 155.682

De gelden die zijn besteed door de Eduardo Freistichting, onze buitenlandinstelling, zijn opgenomen in het financieel verslag. Hierin is ook de uitsplitsing gemaakt per type subsidie.

In aanvulling op het financieel verslag (bijlage 1) melden wij dat het CDA en de neveninstellingen van onze partij geen giften in natura van € 4.500 of meer heeft ontvangen.

Graag verzoeken wij u het verschil tussen de vastgestelde subsidie en het reeds uitbetaalde voorschot aan ons uit te keren op bankrekeningnummer: NL50 RABO 0140 9316 19, BIC code RABONL2U ten name van Stichting Secretariaat CDA.

Buitenom 18

Postbus 30453

2500 GL Den Haag

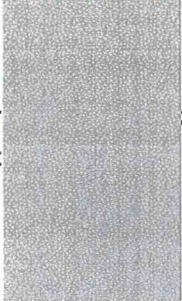
(070) 342 48 88

cda@cda.nl

www.cda.nl

Indien u hier vragen over heeft, verzoek ik u contact op te nemen met onze controller, mevrouw
(e-mail: @cda.nl of telefoon: 070-3424869).

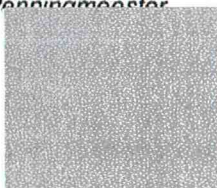
Met vriendelijke groet,

Dhr. z
Voc

Dhr. A.J. van de Sluis
Secretaris

Dhr. M. Bolle
Penningsmeester

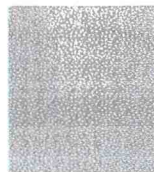
Mw. I.C.A. Stevens
Fondsenwerving

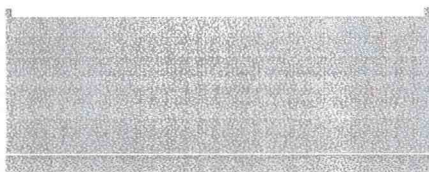
Mw. D.S. Badloe
Diversiteit, inclusie & netwerken

Dhr. M.T. Buck
Vicevoorzitter

Mw. W.M.A. Zuidema-Haans

Buitenom 18
Postbus 30453
2500 GL Den Haag
(070) 342 48 88
cda@cda.nl
www.cda.nl

Financieel verslag CDA 2023

Inhoudsopgave

I. Algemene bepalingen.....	2
II. Totaal uitgaven activiteiten CDA 2023.....	3
III. Toelichting uitgaven activiteiten CDA 2023.....	4
IV. Inkomsten CDA 2023	6
V. Toelichting Inkomsten CDA 2023	7
VI. Vermogenspositie / schulden CDA 2023	8
VII. Toelichting vermogenspositie / schulden CDA 2023	9
VIII. Bijdragen / schulden CDA 2023.....	10
IX. Ledenverklaring CDA	14
X. Ledenverklaring CDJA.....	16
XI. Ondertekening bestuurders	18
XII. Controleverklaring accountant.....	23

Financieel verslag

I. Algemene bepalingen

Verantwoording politieke partij

In artikel 1 van de Wfpp is opgenomen dat een politieke partij een vereniging is. Vereniging CDA heeft alle geldmiddelen overgedragen aan Stichting Secretariaat CDA. Dit is geformaliseerd in de opdracht in overeenkomst van 13 juni 2023. In lijn met de inhoud van de opdracht in overeenkomst heeft Stichting Secretariaat CDA alle verplichtingen voortkomend uit de Wfpp van Vereniging CDA overgenomen. Alle verantwoordingsverplichtingen uit de Wfpp die formeel op Vereniging CDA van toepassing zijn, zijn in het financieel verslag verwerkt op grond van de financiële gegevens van Stichting Secretariaat CDA.

Verantwoording neveninstellingen

De aangewezen neveninstellingen die in het financieel verslag zijn opgenomen, corresponderen met de inhoud van de brief die op 11 juni 2024 aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verzonden. In afspraak met het bestuur van Stichting Fonds Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is besloten dat deze neveninstellingen een afzonderlijk financieel verslag bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aanlevert. De gegevens van Stichting Fonds Wetenschappelijk Instituut voor het CDA zijn daarom niet in dit financieel verslag opgenomen. Met betrekking tot Stichting Christendemocraat.nl loopt er een bezwaar om deze organisatie niet als neveninstelling aan te merken. Zowel het CDA als Christendemocraat.nl zijn van mening dat zij niet aan elkaar verbonden zijn. Als gevolg hiervan zijn de financiële gegevens van Stichting Christendemocraat.nl niet in deze verantwoording opgenomen.

II. Totaal uitgaven activiteiten CDA 2023

	Directe kosten	Indirecte kosten	Totaal kosten
a Politieke vormings- en scholingsactiviteiten	146.149	105.011	251.160
b Informatievoorziening	1.476.375	1.060.805	2.537.179
c Het onderhouden van contacten met zusterpartijen buiten Nederland	143.659	144.400	288.059
f Werven van leden	13.696	9.841	23.536
h Werving, selectie en begeleiding van politieke ambtsdragers	144.586	103.888	248.474
i Activiteiten in het kader van verkiezingscampagnes	1.191.918	856.417	2.048.334
	3.116.382	2.280.361	5.396.743
d Politiek-wetenschappelijke activiteiten	200.179	608.646	808.825
e Activiteiten ter bevordering van de politieke participatie van jongeren	95.975	62.856	158.831
Totaal uitgaven subsidiabele activiteiten CDA 2023	3.412.537	2.951.862	6.364.399

Grondslagen voor waardering van activa en verplichtingen

De gehanteerde grondslagen voor waardering van activa en verplichtingen corresponderen met de gehanteerde grondslagen van waardering van activa en verplichtingen in de jaarrekening van Stichting Secretariaat CDA. Balansposten worden veelal gebaseerd op de historische kostprijs.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De gehanteerde grondslagen voor resultaatbepaling corresponderen met de jaarrekening van Stichting Secretariaat CDA. Baten en lasten worden veelal verwerkt op het moment dat deze zich voordoen.

Verwerking indirecte kosten

De indirecte kosten in het financieel verslag worden naar rato toegerekend aan de directe kosten van de subsidiabele activiteiten.

Verwerking uitgaven afdelingen

De uitgaven van de afdelingen van het CDA en CDJA zijn niet in het financieel verslag opgenomen.

Verwerking inkomsten afdelingen

De inkomsten van de afdelingen van het CDA en CDJA zijn niet in het financieel verslag opgenomen.

III. Toelichting uitgaven activiteiten CDA 2023

	Directe kosten	Indirecte kosten	Totaal kosten
a Politieke vormings- en scholingsactiviteiten			
Landelijk scholingsaanbod	87.875	63.140	151.015
Regionaal scholingsaanbod	58.274	41.871	100.145
Ontwikkeling opleidingsproducten	0	0	0
Totaal Politieke vormings- en scholingsact.	146.149	105.011	251.160
b Informatievoorziening			
Media - CDA.nl	130.339	93.651	223.990
Hosting CDA Net / Internet	425.998	306.088	732.086
Voorlichtingskosten	2.447	1.759	4.206
Radio en TV uitzendingen	319	229	548
Partijpublicaties	13.056	9.381	22.437
Permanente activiteiten	299.988	215.547	515.536
Verkiezingsonderzoek	20.000	14.370	34.371
Ledenzorg	64.398	46.271	110.669
Commissies	41.604	29.893	71.497
Publiek debat	54.517	39.172	93.689
Congres	245.951	176.721	422.671
Projectactiviteiten	177.759	127.723	305.482
Totaal informatie voorziening leden	1.476.375	1.060.805	2.537.179
c Het onderhouden van contacten met zusterpartijen buiten Nederland			
Kosten Internationaal werk	62.300	44.763	107.063
Projectkosten (EFS)	258.307	143.874	402.180
Af: extra projectkosten (EFS) t.b.v. Matra via Min BuZa	-58.774	-14.694	-73.468
Af: extra projectkosten (EFS) t.b.v. Shiraka via Min BuZa	-118.173	-29.543	-147.716
Totaal kosten onderhouden van contacten met zusterpartijen buiten Nederland	143.659	144.400	288.059

III. Toelichting uitgaven activiteiten CDA 2023 (vervolg)

	Directe kosten	Indirecte kosten	Totaal kosten
d Politiek-wetenschappelijke activiteiten			
Publicaties	11.353	0	11.353
Conferenties & commissies	4.041	0	4.041
CD Verkenningen	20.664	0	20.664
Projecten	164.121	608.646	772.767
Totaal Politiek Wetenschappelijk werk	200.179	608.646	808.825
e Activiteiten ter bevordering van de politieke participatie van jongeren			
Bestuurskosten	20.342	13.322	33.664
Activiteiten	71.213	46.638	117.851
Interruptie	4.420	2.895	7.315
Totaal activiteiten ter bevordering van de politieke participatie van jongeren	95.975	62.856	158.831
f Werven van leden			
Ledenwerving	13.696	9.841	23.536
Totaal werven van leden	13.696	9.841	23.536
h Werving, selectie en begeleiding van politieke ambtsdragers			
HRM	144.586	103.888	248.474
Totaal Werving, selectie en begeleiding van politieke ambtsdragers	144.586	103.888	248.474
i Campagneactiviteiten			
Provinciale Statenverkiezingen	192.991	138.668	331.659
Tweede Kamerverkiezingen	998.927	717.749	1.716.675
Totaal campagneactiviteiten	1.191.918	856.417	2.048.334

IV. Inkomsten CDA 2023

	Totaal inkomsten
a Subsidies	2.755.093
b Bijdragen	2.994.638
c Overige inkomsten	162.284
Totaal inkomsten CDA 2023	<u>5.912.015</u>

V. Toelichting Inkomsten CDA 2023

	Totaal inkomsten
a Subsidies	
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP CDA 2023	2.036.504
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP CDA afrekening 2022	100.704
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP WI	332.346
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP WI afrekening 2022	20.420
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP CDJA	92.763
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP CDJA afrekening 2022	6.722
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP EFS	155.682
Ministerie Binnenlandse Zaken inz.WFPP EFS afrekening 2022	9.952
Overige subsidies	-
Totaal Subsidies	2.755.093
b Bijdragen	
Contributies leden	2.078.245
Afdrachten politieke ambtsdragers (LBR)	64.571
Giften van leden (financiële actie)	358.612
Donaties	58.390
Fondsenwerving	362.504
Bijdragen neveninstellingen	25.000
Deelnemersbijdragen	47.316
Overige bijdragen	-
Totaal Bijdragen	2.994.638
c Overige inkomsten	
Rente inkomsten uit vermogen	162.284
Overige inkomsten	-
Totaal Overige inkomsten	162.284

Verwerking subsidies

De verantwoorde subsidie bedraagt de toegekende subsidie over boekjaar 2023 en de afrekening van de subsidie uit 2022 van Stichting Secretariaat CDA en de gesubsidieerde neveninstellingen.

Verwerking bijdragen en overige inkomsten:

De verantwoorde bijdragen en overige inkomsten corresponderen met de bijdragen en overige inkomsten uit de jaarrekening van Stichting Secretariaat CDA.

VI. Vermogenspositie / schulden CDA 2023

Stand per 31/12/2023

a Eigen Vermogen	4.355.003
b Voorzieningen	108.342
c Schulden / overlopende passiva	1.284.101
d Rekening courant neveninstellingen	2.141.778
Totaal vermogenspositie/schulden CDA 2023	<u>7.889.224</u>

VII. Toelichting vermogenspositie / schulden CDA 2023

Stand per 31/12/2023

a Eigen Vermogen

Algemene reserve	4.003.648
Verkiezingsfonds	153.417
Overige bestemmingsreserves	197.938
Totaal Eigen Vermogen	4.355.003

b Voorzieningen

Voorziening langdurig zieken	108.342
Totaal Eigen Vermogen	108.342

c Schulden / overlopende passiva

Vooruitontvangen posten	538.290
Provinciale / Gemeentelijke afdelingen	159.424
Saldo vakantiegeld / vakantiedagen	142.948
Crediteuren	236.817
Belastingen / sociale lasten	110.936
Accountantskosten	30.727
Overige te betalen posten	64.959
Totaal Schulden	1.284.101

d Rekening courant neveninstellingen

Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	541.079
Stichting Huisvesting CDA	656.717
Stichting Instandhouding van het Monument Buitenom	392.650
Vereniging CDJA	211.728
Stichting CDA Business Club	98.597
CDA-Bestuurdersvereniging	80.181
Stichting Personeelsdiensten CDA	75.937
CDAV	56.207
Overige	28.682
Totaal Rekening courant neveninstellingen	2.141.778

Verwerking vermogenspositie en schulden:

De verantwoorde vermogenspositie en schulden corresponderen met de vermogenspositie en schulden uit de jaarrekening van Stichting Secretariaat CDA.

VIII. Bijdragen / schulden CDA 2023

Op grond van artikel 25 eerste lid sub b van de Wet WFPF, volgt hier een opgave van bijdragen van € 4.500 of meer in 2023 ontvangen:

Naam	Adres	Postcode	Plaats	Bedrag	Datum
H. Bontenbal			Ridderkerk	€ 3.600,00	17-06-2023
H. Bontenbal			Ridderkerk	€ 50,00	26-06-2023
H. Bontenbal			Ridderkerk	€ 5.000,00	03-11-2023
H. Bontenbal			Ridderkerk	€ 15,00	10-11-2023
				€ 8.665,00	
A. Kuik			Ermelo	€ 3.600,00	05-06-2023
A. Kuik			Ermelo	€ 32,50	14-09-2023
A. Kuik			Ermelo	€ 5.000,00	09-10-2023
				€ 8.632,50	
H.M. Palland-Mulder			Kampen	€ 3.600,00	04-06-2023
H.M. Palland-Mulder			Kampen	€ 17,50	12-09-2023
H.M. Palland-Mulder			Kampen	€ 5.000,00	08-10-2023
H.M. Palland-Mulder			Kampen	€ 5,00	07-11-2023
H.M. Palland-Mulder			Kampen	€ 82,00	27-12-2023
				€ 8.704,50	
D.G. Boswijk			Kockengen	€ 17,50	23-08-2023
D.G. Boswijk			Kockengen	€ 3.600,00	26-08-2023
D.G. Boswijk			Kockengen	€ 5.000,00	09-11-2023
				€ 8.617,50	
C.E.G. van Gennip			Oegstgeest	€ 4.700,00	09-01-2023
C.E.G. van Gennip			Oegstgeest	€ 100,00	20-09-2023
C.E.G. van Gennip			Oegstgeest	€ 4.750,00	12-11-2023
C.E.G. van Gennip			Oegstgeest	€ 5,00	09-11-2023
				€ 9.555,00	
H.G.J. Bruins Slot			Utrecht	€ 4.850,00	02-06-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-01-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-02-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-03-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-04-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-05-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-06-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-07-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-08-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-09-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-10-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-11-2023
H.M. de Jonge			Rotterdam	€ 391,67	25-12-2023
				€ 4.700,04	
V.L.W.A. Heijnen			Maastricht	€ 4.400,00	07-08-2023
V.L.W.A. Heijnen			Maastricht	€ 82,00	23-09-2023
V.L.W.A. Heijnen			Maastricht	€ 4.550,00	24-10-2023
				€ 9.032,00	
M.L.A. van Rij			Amsterdam	€ 400,00	14-01-2023
M.L.A. van Rij			Amsterdam	€ 4.550,00	06-08-2023
M.L.A. van Rij			Amsterdam	€ 37,50	05-09-2023
M.L.A. van Rij			Amsterdam	€ 5,00	07-11-2023
M.L.A. van Rij			Amsterdam	€ 20,00	17-11-2023
				€ 5.012,50	

Digitaal ondertekend met Hix door

Vervolg opgave van bijdragen van € 4.500 of meer ontvangen in 2023:

J.J.M. Lenaers		Stamproy	€ 3.400,00	03-02-2023
J.J.M. Lenaers		Stamproy	€ 3.500,00	15-09-2023
			€ 6.900,00	
E. Venghaus		Leidschendam	€ 10.000,00	21-06-2023
E. Venghaus		Leidschendam	€ 5.000,00	06-10-2023
E. Venghaus		Leidschendam	€ 1.500,00	06-11-2023
			€ 16.500,00	
T. Mans		Leiden	€ 82,00	14-04-2023
T. Mans		Leiden	€ 100,00	04-04-2023
T. Mans		Leiden	€ 400,00	24-08-2023
T. Mans		Leiden	€ 32,50	24-08-2023
T. Mans		Leiden	€ 1.100,00	09-11-2023
T. Mans		Leiden	€ 2.000,00	09-11-2023
T. Mans		Leiden	€ 1.200,00	09-11-2023
T. Mans		Leiden	€ 1.800,00	09-11-2023
			€ 6.714,50	
W.J. van der Wind		Loenen aan de Vecht	€ 80,00	30-01-2023
W.J. van der Wind		Loenen aan de Vecht	€ 5.000,00	16-10-2023
			€ 5.080,00	
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 5.000,00	28-01-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 82,00	14-04-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	30-07-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 17,50	23-08-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	30-08-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	29-09-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	30-10-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	30-11-2023
M.M. van Toorenborg		Rosmalen	€ 90,00	29-12-2023
			€ 5.639,50	
W.F.C. Stevens		Amsterdam	€ 3.000,00	04-10-2023
W.F.C. Stevens		Amsterdam	€ 2.500,00	17-12-2023
			€ 5.500,00	
S. Hamstra		Ermelo	€ 194,50	12-05-2023
S. Hamstra		Ermelo	€ 17,50	04-09-2023
S. Hamstra		Ermelo	€ 82,00	10-09-2023
S. Hamstra		Ermelo	€ 5.000,00	11-11-2023
			€ 5.294,00	
H. Martens		Bergeyk	€ 2.000,00	26-09-2023
H. Martens		Bergeyk	€ 2.600,00	26-10-2023
			€ 4.600,00	
G. Dolsma		Utrecht	€ 320,00	30-01-2023
G. Dolsma		Utrecht	€ 2.000,00	22-10-2023
G. Dolsma		Utrecht	€ 1.400,00	19-11-2023
G. Dolsma		Utrecht	€ 800,00	19-11-2023
			€ 4.520,00	
H.O.C.R. Ruding		Den Haag	€ 10.000,00	04-01-2023

Digitaal ondertekend met Hix door

Vervolg opgave van bijdragen van € 4.500 of meer in 2023 ontvangen, betreffende bijdragen in natura:
In 2023 was er geen sprake van bijdragen in geld of in natura van € 4.500 of meer.

Op grond van artikel 25 eerste lid sub c van de Wet WFPP, volgt hier een opgave van schulden
van € 25.000 of meer die in 2023 zijn ontstaan:

Naam	Adres	Postcode	Plaats	Bedrag	Datum
Abovo Media	Dr. C.J.K. van Aalstweg 8F	1625 NV	Hoorn	211.650,30	14-2-2023
Abovo Media	Dr. C.J.K. van Aalstweg 8F	1625 NV	Hoorn	99.997,43	22-8-2023
Abovo Media	Dr. C.J.K. van Aalstweg 8F	1625 NV	Hoorn	279.833,40	8-11-2023
Abovo Media	Dr. C.J.K. van Aalstweg 8F	1625 NV	Hoorn	41.885,24	14-11-2023
1931 Congrescentrum 's-Hertogenbosch	Goudse Engelseweg 1	5222 AA	s-Hertogenbosch	31.774,53	31-8-2023
1931 Congrescentrum 's-Hertogenbosch	Goudse Engelseweg 1	5222 AA	s-Hertogenbosch	65.946,52	10-10-2023
MHB Event Facilities BV	Rontgenweg 10	8503 AG	Joure	40.712,63	28-9-2023
Fourtop.ict	Noordkade 16	3341 SZ	Hendrik Ido Ambacht	38.643,48	8-6-2023
Joe Public Amsterdam B.V.	Valkenburgerstraat 1b	1011 MG	Amsterdam	27.830,00	14-8-2023
Joe Public Amsterdam B.V.	Valkenburgerstraat 1b	1011 MG	Amsterdam	32.670,00	14-8-2023
Next Venue B.V.	Marchandweg 17	3771 ML	Barneveld	31.850,26	6-1-2023
CDA Zuid Holland	Prins Bernhardlaan 20	2252 GX	Voorschoten	30.853,04	11-4-2023
Sander Ligthart Film	Van Beuningenlaan 7	3768 GE	Soest	25.652,00	25-2-2023
Sander Ligthart Film	Van Beuningenlaan 7	3768 GE	Soest	33.942,44	18-11-2023
Erik Journee Productions	De Alerdink 21	7591 DX	Denekamp	34.466,85	20-11-2023
Nationale Nederlanden	Prinses Beatrixlaan 35	2595 AK	Den Haag	41.964,57	3-12-2023
DPG Media B.V.	Jacob Bontiusplaats 9	1018 LL	Amsterdam	27.083,43	15-12-2023

Op grond van artikel 30 tweede lid sub a van de Wet WFPP, volgt hier een opgave van bijdragen
van € 4.500 of meer in 2023 ontvangen door de neveninstellingen van het CDA:

Stichting CDA Business Club

Naam	Adres	Postcode	Plaats	Bedrag	Datum
Keurvorst B.V.	Lindenlaan 11	3707 EN	Zeist	€ 50.000,00	10-05-2023
T.R.C de Lange			Dordrecht	€ 130,00	11-05-2023
T.R.C de Lange			Dordrecht	€ 1.550,00	10-05-2023
T.R.C de Lange			Dordrecht	€ 4.000,00	16-11-2023
				€ 5.680,00	

Stichting Christendemocratische Club voor Fondsenwerving

Naam	Adres	Postcode	Plaats	Bedrag	Datum
R.E. van Boxsel			Leiden	€ 5.000,00	31-12-2023

Vervolg opgave van bijdragen van € 4.500 of meer in 2023 ontvangen door de neveninstellingen van het CDA:

In 2023 was er bij de overige neveninstellingen van het CDA geen sprake van bijdragen in geld of natura van € 4.500 of meer ontvangen in 2023.

Op grond van artikel 30 tweede lid sub b van de Wet WFPP, volgt hier een opgave van schulden van € 25.000 of meer die in 2023 zijn ontstaan bij de neveninstellingen van het CDA:

In 2023 was er bij de overige neveninstellingen van het CDA geen sprake van schulden van € 25.000,00 of meer die in 2023 zijn ontstaan.

Toerekening ontvangen bijdragen

De ontvangen bijdragen worden verantwoord in het boekjaar dat deze is ontvangen, tenzij de bijdrage wordt ontvangen op het moment dat deze bijdrage bedoeld is voor het volgende boekjaar. In dat geval wordt de bijdrage verantwoord in het boekjaar waarvoor deze bedoeld is.

Bijdragen in natura politieke partij

In het boekjaar zijn door de politieke partij geen bijdragen in natura van meer dan € 4.500 ontvangen.

Bijdragen in natura neveninstellingen

In het boekjaar zijn door de neveninstellingen geen bijdragen in natura ontvangen.

IX. Ledenverklaring CDA

Stichting Secretariaat CDA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: ledental CDA

Den Haag, 13 juni 2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

Hierbij willen wij u de ledentallen van het CDA over het jaar 2023 doorgeven.
Deze ledentallen zijn nodig om de definitieve grootte van de subsidie van het CDA van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over 2023 vast te stellen.
De ledentallen zijn vastgesteld op basis van de voorschriften zoals genoemd in de Wet financiering politieke partijen.

Op basis van de criteria zoals geformuleerd in de Wet had het CDA in 2023, 24.794 leden.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij de mevrouw [REDACTED] (tel. 070 – 34 24 869).

[REDACTED]
A.Z. van Helden
Directeur partijbureau

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45

VAN [REDACTED] COUNTANTS

X. Ledenverklaring CDJA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: ledental CDJA

Den Haag, 12 juni 2024

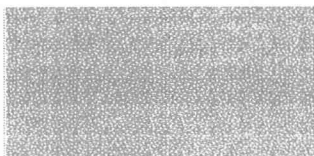
Geachte mevrouw Van Doorne,

Hierbij willen wij u de ledentallen van het CDJA over het jaar 2023 doorgeven.
Deze ledentallen zijn nodig om de definitieve grootte van de subsidie van het CDJA van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over 2023 vast te stellen.
De ledentallen zijn vastgesteld op basis van de voorschriften zoals genoemd in de Wet financiering politieke partijen.

Op basis van de criteria zoals geformuleerd in de Wet had het CDJA in 2023, 667 leden.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij ondergetekende, penningmeester van het CDJA, [redacted]@cdja.nl.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

Maaïke Oosterhof
Penningmeester CDJA

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45
VAN [redacted]OUNTANTS

XI. Ondertekening bestuurders

Stichting Secretariaat CDA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: Financieel verslag

Den Haag, 19 juni 2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

Hierbij willen wij u bevestigen dat wij als bestuursleden kennis hebben genomen van het Financieel verslag 2023 met betrekking tot de Wet financiering politieke partijen. De adviseurs van het bestuur zijn niet ingeschreven in de Kamer van Koophandel en hebben derhalve deze brief niet ondertekend.

Middels deze brief melden wij dat in aanvulling op het Financieel verslag er geen giften in natura zijn ontvangen van € 4.500 of meer in 2023.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij de heer [REDACTED] (tel. [REDACTED]).

Met [REDACTED] et,

Dhr.
Voor

Dhr. A.J. van de Sluis
Secretaris

Dhr.
Penningmeester

Mw. I.C.A. Stevens
Eerste vicevoorzitter

Mw. D.S. Badloe
Diversiteit, inclusie en netwerken

Dhr. M.T. Buck
Vicevoorzitter

Mw. W.M.A.A Zuidema-Haans
HRM & Ontwikkeling

De bestuursleden zijn tekenbevoegd.

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45
VAN DER [REDACTED] ACCOUNTANTS

Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: Financieel verslag

Den Haag, 12 juni 2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

Hierbij willen wij u bevestigen dat wij als bestuursleden kennis hebben genomen van het Financieel verslag 2023 met betrekking tot de Wet financiering politieke partijen. De adviseurs van het bestuur zijn niet ingeschreven in de Kamer van Koophandel en hebben derhalve deze brief niet ondertekend.

Middels deze brief melden wij dat in aanvulling op het Financieel verslag er geen giften in natura zijn ontvangen in 2023.

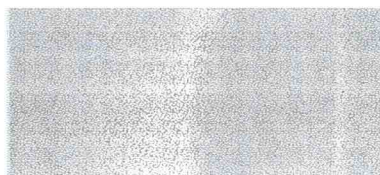
Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij de heer [REDACTED] (tel. [REDACTED]).

Met vriendelijke groet,

Dhr. A.J. de Geus
Voorzitter

Dhr. P.H.J. Dijkman
Secretaris

Dhr. J. van Gool
Penningmeester

De bestuursleden zijn tekenbevoegd.

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45

VAN

ACCOUNTANTS

EFS
Eduardo Frei
Stichting

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: Financieel verslag

Den Haag, 12 juni 2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

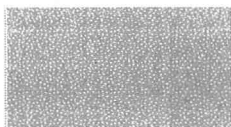
Hierbij willen wij u bevestigen dat wij als bestuursleden kennis hebben genomen van het Financieel verslag 2023 met betrekking tot de Wet financiering politieke partijen. De adviseurs van het bestuur zijn niet ingeschreven in de Kamer van Koophandel en hebben derhalve deze brief niet ondertekend.

Middels deze brief melden wij dat in aanvulling op het Financieel verslag er geen giften in natura zijn ontvangen in 2023.

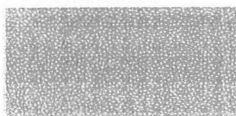
Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij de heer [REDACTED] (tel. [REDACTED]).

Met vriendelijke groet,

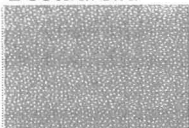
Dhr R.F. Douwstra
Voorzitter

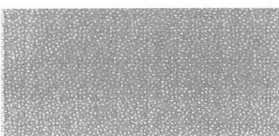
Dhr. E. Smid
Bestuurslid

Dhr. H.J. Ormel
Bestuurslid

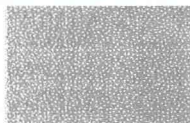

Mw H.Knaven-van Dijke
Bestuurslid

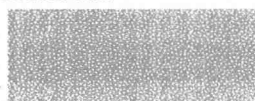

De bestuursleden zijn tekenbevoegd.

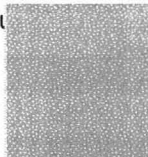
Mw. P.A.M. de Groot
Penningmeester

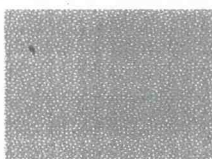
Dhr. W. Smid
Bestuurslid

Dhr. J.P. Lokker
Bestuurslid

Dhr. J.J. Demoed

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45

VAN

ACCOUNTANTS

Vereniging Christen Democratisch Jongeren Appèl
Buitenom 18
2512 XA Den Haag

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW / Democratie en Bestuur
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: Financieel verslag

Den Haag, 12 juni 2024

Geachte mevrouw Van Doorne,

Hierbij willen wij u bevestigen dat wij als bestuursleden kennis hebben genomen van het Financieel verslag met betrekking tot de Wet financiering politieke partijen. De adviseurs van het bestuur zijn niet ingeschreven in de Kamer van Koophandel en hebben derhalve deze brief niet ondertekend.

Middels deze brief melden wij dat in aanvulling op het Financieel verslag er geen giften in natura zijn ontvangen in 2023.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u die stellen bij de heer [redacted] (tel. [redacted]).

[redacted]
Dhr. K. v.v.d. Klinkspoor
Voorzitter

[redacted]
Mw. M. Oosterhof
Penningmeester

[redacted]
Dhr. A.J. Boot
Secretaris

[redacted]
Dhr. S.R.H. Verhage
Politiek & Internationaal, vicevoorzitter

[redacted]
Mw. R.C. Korthaus
HRM & Communicatie

[redacted]
Dhr. S. Lemmens
Persvoorlichting & Politieke campagne

[redacted]
Mw. S. Broekhuizen

[redacted] voegd.

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45

VAA

COUNTANTS

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Secretariaat Christen Democratisch Appel

Verklaring betreffende het financieel verslag en de overzichten

Wij hebben het financieel verslag en de overzichten 2023 van Stichting Secretariaat Christen Democratisch Appel te 's-Gravenhage en de aangewezen neveninstellingen gecontroleerd. Overeenkomstig artikel 25, eerste lid onder a tot en met c, en artikel 26, onder c tot en met e, van de Wet financiering politieke partijen bestaat de gecontroleerde (financiële) informatie uit:

- het financieel verslag over 2023 met daarin een weergave van de (financiële) informatie, die op grond van artikel 20 van de Wet financiering politieke partijen in de administratie is opgenomen.

Het financieel verslag omvat tevens:

- een volgens de normen van het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar beschouwde rekening van kosten en opbrengsten met bijbehorende toelichting, van belang zijnde voor de vaststelling van de subsidie;
- een opgave van de voor de vaststelling van de subsidie van belang zijnde gegevens omtrent het ledental van de politieke partij en, indien van toepassing, van de aangewezen jongerenorganisatie.

Het financieel verslag wordt vergezeld van een activiteitenverslag;

- een overzicht van de bijdrage van in totaal € 4.500 of meer die de partij en de aangewezen neveninstellingen in het kalenderjaar van een gever heeft ontvangen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, eerste lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd;
- een overzicht van de schulden van € 25.000 of meer van de partij en de aangewezen neveninstellingen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, derde lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van Stichting Secretariaat Christen Democratisch Appel is verantwoordelijk voor het opmaken van het financieel verslag en de overzichten in overeenstemming met de Wet financiering politieke partijen. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van het financieel verslag en de overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het financieel verslag en de overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden alsmede de Regeling financiering politieke partijen.

Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het financieel verslag en de overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in het financieel verslag en de overzichten. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat het financieel verslag en de overzichten een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van het financieel verslag en de overzichten en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de politieke partij. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de politieke partij gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van het financieel verslag.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende het financieel verslag en de overzichten

Naar ons oordeel geven:

- het financieel verslag 2023 (artikel 25, eerste lid, onder a) en de daarin opgenomen rekening van kosten en opbrengsten (artikel 26 onder c),
- het overzicht van de bijdrage van in totaal € 4.500 of meer die de partij en de aangewezen neveninstellingen in dat kalenderjaar van een geveer heeft ontvangen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, eerste lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd (artikel 25, eerste lid, onder b), en
- het overzicht van de schulden van € 25.000 of meer van de partij en de aangewezen neveninstellingen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, derde lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd (artikel 25, eerste lid, onder c), een getrouw beeld.

Tevens zijn wij van oordeel dat de bij het financieel verslag 2023 gevoegde opgave omtrent het ledental van de politieke partij en van de aangewezen politieke jongerenorganisatie, conform artikel 26, onder d van de Wet financiering politieke partijen, juist is.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Wij zijn van oordeel dat de partij de aan de subsidie verbonden verplichtingen heeft nageleefd en het financieel verslag en de overzichten voldoen aan de bij of krachtens de Wet financiering politieke partijen gestelde voorschriften.

Tevens melden wij dat het activiteitenverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met het financieel verslag.

Alphen aan den Rijn, 28 juni 2024

Van Ree Accountants

Digitaal ondertekend met Hix door

op 09-08-2024 12:45

VAN
Van der

COUNTANTS

Activiteitenverslag CDA 2023

Inhoudsopgave

I	Sector Politiek & Bestuur	3
1.	Binnenland	3
1.1	Verenigingsraad	3
1.2	Landelijk Bestuur	4
1.3	Toetsingscommissie	4
1.4	Integriteits- en Royementscommissie	5
1.5	Commissie van Beroep	5
1.6	Auditcommissie	6
1.7	Fonds Wetenschappelijk Instituut	6
1.8	Professor Steenkampfonds	7
2.	Werkgroepen en activiteiten	7
2.1	CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)	7
2.2	Basisgroep Sociale Zekerheid	8
2.3	Netwerk diversiteit	8
2.4	CDA Stedennetwerk	8
2.5	CDA Duurzaamheidsnetwerk	8
2.6	Europa Netwerk	9
2.7	CDA Pride	9
2.8	Dertigers	9
2.9	Partijcongressen	10
3.	Buitenland	10
II	Sector Communicatie	18
1.	Strategische communicatie	19
2.	Evenementen	19
3.	Ledenwerving en ledenbinding	20
4.	Publieksvoorlichting en persvoorlichting	21
5.	Redactie	21
6.	Online communicatie	22
7.	Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel	23
8.	Verkiezingen	24

III	Sector HRM/Steenkampinstituut	26
1.	Inleiding	26
2.1	Organisatie Sector HRM/Scouting	26
2.2	Talentenpoules	26
2.3	Landelijke fracties	27
2.4	Verkiezingen Tweede Kamer en Europese verkiezingen	27
2.5	Decentrale volksvertegenwoordigers en bestuurders	27
2.6	Overige activiteiten	27
3.1	CDA Academie	28
3.2	Opleidingen	28
IV	Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	29
V	CDJA	39
	Voorwoord	
1.	Bestuurlijk	40
2.	Secretariaat	42
3.	Politiek en Internationaal	44
4.	Persvoorlichting en Campagne	47
5.	Ledenwerving en Activiteiten	48
6.	HRM & Communicatie	49

Inhoudelijk verslag I Sector Politiek & Bestuur

1. Binnenland

1.1. Verenigingsraad

Voor een optimale wisselwerking tussen het landelijk bestuur, de regio's en de netwerken binnen het CDA is de Verenigingsraad ingesteld. Dit orgaan is een centrale plek binnen de het CDA en wordt betrokken bij belangrijke besluiten. De Verenigingsraad draagt medeverantwoordelijkheid bij het vaststellen van advieslijsten voor de landelijke verkiezingen. Voor het landelijk bestuur en voor de fractievoorzitters TK en EK alsmede de delegatieleider EP is de Verenigingsraad een gesprekspartner om te spiegelen over 'de staat van de partij' en over de politieke situatie.

De Verenigingsraad bestaat in 2023 uit de voorzitters van alle provinciale afdelingen, de voorzitters van het CDJA en het CDAV en de voorzitters van de erkende thematische en doelgroepnetwerken. Ook kent de Verenigingsraad niet-stemhebbende leden q.q. participanten. Dit betreft de voorzitters van de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement, de directeur van het Wetenschappelijk Instituut, de voorzitter van de Bestuurdersvereniging en de directeur van het partijbureau.

De leden en participanten van de Verenigingsraad waren in 2023 als volgt:

VOORZITTERS PROVINCIALE AFDELINGEN

Groningen	Dhr. P.J.J.M (Peter) Roelofs
Friesland	Dhr. T. (Theo) Joosten
Drenthe	Dhr. R. (Robert) Kleine
Overijssel	Dhr. M.L.M. (Marc) Dullaert
Gelderland	Dhr. J. (Jeroen) de Jong
Utrecht	Dhr. J. (Jacco) van der Tak Gedurende het jaar vervangen door dhr. H. (Harry) Blume
Flevoland	Dhr. E.J. (Egge Jan) de Jonge
Noord-Holland	Dhr. D.R. (Daan) Versteeg Gedurende het jaar vervangen door Mw. E. (Eveline) Tijmstra
Zuid-Holland	Dhr. P. (Peter) Heijkoop
Zeeland	Dhr. A.J. (Ad) Koppejan
Brabant	Dhr. M. (Mark) Janssen-van Gaal
Limburg	Dhr. H.J.G. (Harold) Schroeder In de loop van het jaar vervangen door Mw. A (Anne) Thielen

CDJA/CDAV

Vz. CDJA	Dhr. K. Klinkspoor
Vz. CDAV	Mw. D. (Dorenda) Gerts

VOORZITTERS THEMATISCHE EN DOELGROEPNETWERKEN

Vz. Dertigers	Mw. Ruth Engels
Vz. Diversiteitsnetwerk	Dhr. Vishnu Rampadarath
Vz. Duurzaamheidsnetwerk	Dhr. J. (Jiska) Post
Vz. Europeanetwerk	Mw. M. (Mariska) Neefjes
Vz. Pride	Dhr. F. (Felix) Stam & Dhr. G. (Gerben) Horst
Vz. Seniorennetwerk	Dhr. R.T.B. (Reginald) Visser
Vz. Stedennetwerk	Dhr. Harm Dijkstra

1.2. Landelijk bestuur

Het landelijk bestuur is belast met het (dagelijks) besturen van de vereniging en heeft de dagelijkse leiding over alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de partij. Het bestuur werkt aan de hand van een strategisch meerjarenplan voorzien van organisatorische en politiek herkenbare doelen. Het meerjarenplan wordt nader uitgewerkt in jaarplannen. De verschillende plannen worden besproken met de Verenigingsraad. Verder is het landelijk bestuur verantwoordelijk voor het personeelsbeleid van het CDA-bureau.

Het landelijk bestuur bestaat in 2023 uit de personen die zijn opgenomen in het onderstaande overzicht.

LANDELIJK BESTUUR

Voorzitter	Hans Huibers
Vice-voorzitter / secretaris	Mark Buck
Penningmeester	Rene Bolle
Algemeen bestuurslid	Paul Rupp
Algemeen bestuurslid	Ciel Stevens-Meeuwis
Algemeen bestuurslid	Devie Badloe
Algemeen bestuurslid	Wendy Zuidema

1.3. Toetsingscommissie

De Toetsingscommissie adviseert het landelijk bestuur ter zake van de toetsing van de hoofd- en nevenfuncties van kandidaat-Kamerleden en -Europarlementariërs en de toetsing van (voorgenomen) cumulaties van functies (de zogenoemde dubbelmandaten).

De basis hiervoor is te vinden in art. 111 van de Statuten dat luidt als volgt:

“Uitgesloten is de cumulatie van politieke functies, partijfuncties en/of maatschappelijke functies die het aanzien van het politieke ambt of van de partij schaadt, doordat de cumulatie tot een belangenvermenging leidt die de integriteit van de politieke besluitvorming aantast of tot een zodanige belasting van de betrokken persoon leidt, dat in redelijkheid geen behoorlijke vervulling van de politieke functie en/of partijfunctie is te verwachten.”

Het landelijk bestuur neemt uiteindelijk, gehoord hebbende het advies van de Toetsingscommissie, een definitieve beslissing.

De Toetsingscommissie bestaat uit:

Voorzitter	Dhr. J. (Jan) Leliveld
Lid	Dhr. A.W. Brak
Lid	Mw. A.J.M. (Joyce) van Beek
Lid	Mw. S. (Sarangi) Elavarasan
Lid	Dhr. R.H. (Rob) van de Beeten

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door dhr. Rick Groenen

1.4. Integriteits- en Royementscommissie

De Integriteits- en Royementscommissie is enerzijds belast met de beslissing over de inbehandelingneming van een voordracht tot ontzetting uit het lidmaatschap van het CDA, oordeelsvorming ter zake van die voordracht en kennisgeving van haar uitspraak ter fiattering aan het landelijk bestuur. Anderzijds adviseert de commissie het landelijk bestuur over kwesties die de integriteit van CDA politici betreffen.

In 2023 heeft de Integriteits- en Royementscommissie drie zaken behandeld, twee integriteitsmeldingen en één royementsverzoek. Zij heeft hiertoe verschillende, al dan niet telefonische, bijeenkomsten belegd, waaronder een bijeenkomst om (fysiek) met de betrokkenen bij de zaak te spreken.

De leden van de Integriteits- en Royementscommissie waren in 2023 als volgt:

INTEGRITEITS EN ROYEMENTS COMMISSIE	
Voorzitter	Mw. J.M. (Marja) van Bijsterveldt-Vliegenthart
Lid	Mr. W.M.M. (Wim) van Fessem
Lid	Dhr. A.B.A.M. (Anton) Ederveen
Lid	Dhr. G. (Geart) Benedictus
Lid	Dhr. J. (Jan) ten Hoopen

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door Hielke Onnink.

1.5. Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep beslist op ingestelde beroepen tegen beslissingen van partijorganen en/of afdelingen, waartegen krachtens statuten of reglementen beroep kan worden ingesteld. In 2023 zijn geen beroepszaken aanhangig gemaakt.

De leden van de Commissie van Beroep waren in 2023 als volgt:

COMMISSIE VAN BEROEP	
Voorzitter	Mw. Y.E.M.A. (Yvonne) Timmerman-Buck
Lid	Dhr. M.J.M.T. (Max) Keulaerds
Lid	Mw. P.B.M.J. (Paula) van der Beek-Gillessen
Lid	mw. S.A.E. (Sietske) Poepjes
Lid	Dhr. J.E. (Jonathan) Soeharno
Griffier	Dhr. R. (Reinier) Fleurke

Het ambtelijk secretariaat werd gevoerd door dhr. Rick Groenen.

1.6. Auditcommissie

De Auditcommissie is volgens de statuten belast met het jaarlijks onderzoek van de balans en de rekening van baten en lasten van de partij, van de bijzondere organen en van de bijzondere organisaties. Zij brengt daarvan verslag uit aan het Partijcongres. De commissie adviseert het bestuur over financiële aangelegenheden.

De leden van de Auditcommissie waren in 2023 als volgt:

AUDITCOMMISSIE	
Voorzitter	Jan Maarten v/d Meulen
Lid	Dhr. R.J. (Remco) Swart
Lid	Mw. M.J. (Mechteld) van den Beld
lid	Ard Warnink
lid	Ben Lanser

De Auditcommissie wordt ondersteund vanuit het partijbureau door de directeur en controller en ook neemt de penningmeester deel aan de vergaderingen. Eind 2023 heeft Elaine van Haren afscheid genomen van de Auditcommissie.

1.7. Fonds Wetenschappelijk Instituut

Het Fonds Wetenschappelijk Instituut heeft als doelstelling ondersteuning te verlenen aan de inhoudelijke ondersteuning van het CDA. Op grond van die doelstelling levert het fonds een belangrijke bijdrage aan de werkzaamheden van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Dit is ook in 2023 opgepakt.

1.8. Professor Steenkampfonds

Het Steenkampfonds heeft als doelstelling ondersteuning te verlenen aan scholings- en vormingsactiviteiten. Op grond van die doelstelling levert het fonds een belangrijke bijdrage aan de werkzaamheden van het Steenkampinstituut.

Het fondsbestuur vergaderde in 2023 tweemaal en organiseerde een ontmoeting met onder meer een internationale spreker.

De leden van het bestuur waren in 2023 als volgt:

Voorzitter	Dhr. ir. R. (Rein) Willems
Secretaris	Dhr. mr. G.H.H.J. (Geert) Janssen
Penningmeester	Dhr. drs. G.P.M. (Geert) van den Goor
	Dhr. drs. G. (Gerrit) de Jong
	Mw. drs. M. (Marianne) Luyer
	Dhr. drs. J.S.J. (Hans) Hillen
	Mw. mr. Y.E.M.A. (Yvonne) Timmerman-Buck
Adviseur	Dhr. M. (Marc) Haverkamp

2. Werkgroepen en activiteiten

De volgende netwerken en werkgroepen waren het afgelopen jaar actief binnen het CDA.

2.1. CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)

CDA Senioren (CDA S) is een netwerk van senioren, gelieerd aan het CDA en is lokaal, provinciaal, landelijk en op Europees niveau actief. En dat gebaseerd op de uitgangspunten van het CDA: gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap. De meeste provincies kennen een provinciaal CDA S-platform.

CDA S wil de positie van senioren in onze samenleving en in de politiek versterken, juist daar waar de belangen van senioren in het gedrang dreigen te komen ten opzichte van andere generaties. CDA S wil daarom een onderscheidende speler zijn in de maatschappelijke en politieke arena. De politiek kan niet zonder deskundige, positief ingestelde senioren, die willen samenwerken met de beide Kamerfracties, de CDA-delegatie in het Europees parlement, met het Partijbestuur en de bijzondere organisaties binnen het CDA. In de maatschappelijke arena wil CDA S ook een zichtbare rol spelen in het zelf participeren of anderen helpen te participeren in onze samenleving. Het CDA S wil de belangen van senioren behartigen door CDA-gremia gevraagd en ongevraagd van advies te dienen op het gebied van seniorenbeleid. CDA S heeft een informatiefunctie ten opzichte van de CDA-fracties in de genoemde overheden. Tevens bieden zij een podium waar senioren hun mening en ideeën kunnen geven over wat er onder hen leeft.

En dat alles in het besef dat de CDA S het land – goed toegerust - willen doorgeven aan de komende generaties. Ook in 2023 hebben CDA Senioren hier volop voor ingespannen.

2.2. Basisgroep Sociale Zekerheid

De CDA Basisgroep Sociale Zekerheid is een landelijke werkgroep van het CDA. De leden van de basisgroep zijn uitkeringsgerechtigd of zijn dit geweest. De werkgroep die sinds 1986 bestaat heeft als doelstelling de stem van de uitkeringsgerechtigden met een minimumuitkering, maar ook van de werkende armen, zo goed mogelijk te laten doorklinken zodat er volwaardig rekening met hen wordt gehouden zowel binnen als buiten het CDA. Uitgangspunt is dat mensen, met en zonder een betaalde baan, samen verantwoordelijk zijn voor de samenleving van nu en de toekomst.

De basisgroep geeft gevraagd en ongevraagd advies maar ook haar mening aan de partij en CDA-politici op alle bestuurlijke niveaus. Zij spreekt daartoe regelmatig met Kamerleden en is actief op de CDA-congressen. Verder zijn leden actief op gemeentelijk niveau en in lokale afdelingen en hebben ook in 2023 hun steentje hieraan bijgedragen.

2.3. Netwerk diversiteit

Het Netwerk is binnen het CDA een adviesorgaan en communiceert binnen de partij over thema's die te maken hebben met diversiteit en inclusiviteit. Het Netwerk zet zich actief in voor een beter begrip van culturele diversiteit en het stimuleren van meer interculturele dialoog binnen het CDA en de samenleving.

Het netwerk zet zich actief in om voor nieuwe uitdagingen vanuit verschillende perspectieven oplossingen aan te dragen. Zij streven naar een inclusieve samenleving wat betekent dat iedereen erbij hoort en zich kan herkennen in het gedachtegoed van het CDA, de vertegenwoordigers en de standpunten van het CDA. Dit door middel van onderwerpen binnen en buiten de partij bespreekbaar te maken met dialoogbijeenkomsten, debatten, workshops, presentaties, conferenties en brainstormsessies. Ook in 2023 heeft dit plaatsgevonden.

2.4. CDA Stedennetwerk

Het CDA Stedennetwerk in 2011 is opgericht voor de G36 (G32+G4). In lijn met de bestuurlijke indeling van Nederland is dit in de loop van 2018 uitgebreid tot een G44-netwerk (G40+G4). Regelmatig worden netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Er wordt gewerkt met een kernteam met vertegenwoordigers vanuit een aantal verschillende steden.

2.5. CDA Duurzaamheidsnetwerk

Het CDA Duurzaamheidsnetwerk zet zich in voor duurzaam denken en doen binnen het CDA. Het DZN is een actieve netwerkorganisatie binnen het CDA. Zij bieden bestuurders handvatten op gebied van verduurzaming en delen 'best practices' uit verschillende sectoren die raken aan duurzaamheid.

In 2023 heeft een bestuurswissel plaatsgevonden. Het nieuwe bestuur heeft ingezet op ontmoeting en dialoog rondom het thema duurzaamheid.

2.6. Europa Network

Het CDA Europa netwerk is in 2019 opgericht door ruim 100 actieve CDA leden die zich bezighouden met allerlei vraagstukken die betrekking hebben op Europa. Sindsdien is het netwerk uitgegroeid tot een actieve groep leden van bijna 200 leden.

In 2023 bestond de kerngroep van het CDA Europa netwerk uit de volgende leden:

- Mariska Neefjes, voorzitter
- Yohannes Wiebes, secretaris
- Heerko Koops
- Cent van Vliet
- Felix van Litsenburg
- Ivor van Dartel
- Bart van Horck
- Bert-Jan Polman
- Hubert Beusmans

App-groep

In de app-groep van het Europa netwerk, bestaande uit bijna 200 leden, worden tal van interessante discussies gevoerd, bijvoorbeeld over het Europees defensiebeleid, het EU buitenlandbeleid en Europese uitbreiding.

Kennismakingen

De kerngroep heeft in 2023 de nodige tijd besteed aan (nadere) kennismakingen met de Europese CDA-delegatie, de woordvoerder Europese Zaken in de Tweede Kamer en de partijvoorzitter. Dit om de lijnen kort te houden voor het leveren van input vanuit het netwerk.

2.7. CDA Pride

Het CDA Pride Network bestaat uit leden die willen meebouwen aan een land waar een ieder zich thuis kan voelen. Met leden vanuit het hele land en goed geworteld in de maatschappij heeft het netwerk ook een antennefunctie voor de partij betreffende LHTBI-gerelateerde actualiteiten. Het netwerk fungeert als contactpersoon en klankbord voor maatschappelijke organisaties, andere politieke regenboognetwerken en afdelingen binnen het CDA en was daarin ook in 2023 actief. Er zijn in 2023 diverse activiteiten georganiseerd. De belangrijkste activiteit was het meevaren op de Amsterdam canal pride.

2.8. Dertigers

De CDA Dertigers is een informeel en informatief netwerk voor young professionals tussen de 25 en 40 jaar met politieke interesse. De CDA Dertigers zijn georganiseerd in verschillende groepen. Iedere groep organiseert regelmatig activiteiten en doet dat op zijn eigen manier. De activiteiten variëren van discussies, vrijwilligerswerk, ontmoetingen met vooraanstaande politici, borrels en diners.

2.9. Partijcongressen

Zie hoofdstuk II sector communicatie.

3. Buitenland

Eduardo Frei Stichting

De Eduardo Frei Stichting kijkt terug op een bewogen jaar 2023. De spanningen en conflicten in de wereld duren onverminderd voort. De aanval van Hamas op Israël heeft diepe indruk gemaakt en de reactie daarop door Israël op Gaza zorgt wereldwijd voor verdeelde reacties. De oorlog in Oekraïne gaat door terwijl de middelen en de energie van de mensen opdraait. Het conflict tussen Azerbeidjan en Armenië over Nagorno Karabach laaide weer op en leidde tot een grote uittocht van Armeniërs uit het gebied. Dit alles stemt niet hoopvol, maar geeft alle reden tot strijdbaarheid om de missie van de EFS door te zetten. Bevordering van democratie bevordert ook vrede en verbinding.

Matra Oost-Europa

De Eduardo Frei Stichting richt zich in Oost Europa op een aantal landen rondom de Europese Unie, van Oekraïne en Wit-Rusland tot de Balkan en de Kaukasus. In de Balkan richt de EFS zich op de toetredingslanden Bosnië-Herzegovina, Kosovo en Servië.

1. Activiteiten in Nederland

De EFS is ook zichtbaar geweest in eigen land. Zo nam bestuurslid Henk Jan Ormel deel aan een panel 'democratie is niet gratis' georganiseerd door de coalitie 'democratie onder druk' en heeft de EFS ook mogen spreken op de bijeenkomst georganiseerd door het Instituut Clingendael ter viering van 30 jaar MATRA programma van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het doel van Matra is om landen aan de rand van de Europese Unie te helpen de democratie en de rechtsstaat te versterken en zo de stabiliteit te vergroten. Via het Matra programma steunt Nederland al dertig jaar projecten van overheden, lokale organisaties en politieke partijen. Ook de EFS krijgt al 30 jaar subsidie voor haar projecten uit dit programma. De conferentie is ingaan op democratische en rechtstaatsontwikkelingen in Europa en heeft teruggeblikt op de resultaten van dertig jaar Matra en gesproken over de toekomstbestendigheid.

De EFS heeft eind 2023 de opdracht gegeven aan filmmaker Sander Ligthart voor het maken van een voorlichtingsfilm over de EFS. Doel hiervan is om een breed publiek van geïnteresseerden, potentiële vrijwilligers en donoren inzicht te geven van het werk van de EFS en hen een beeld te geven van de resultaten en impact van de projecten van de EFS. De film wordt in 2024 opgeleverd.

De EFS heeft in 2023 afscheid genomen van haar voorzitter Jeroen Alting-von Geusau en van het bestuurslid Wytske Postma. Eind 2023 heeft het bestuur de procedure in gang gezet, voor de werving en selectie van een nieuwe voorzitter en nieuwe bestuursleden.

2. Balkan

Samenwerkingspartners:

- National Democratic Institute

Verslag van activiteiten:

De EFS heeft in 2022 met het regionale Balkan kantoor van NDI samengewerkt in een project, waarbij we centrumrechtse partijen in de Balkan bij elkaar brachten en trainden op partij ontwikkeling, met name op instellen van beleid op integriteit, het tegengaan van strijdige belangen en de visie van partijen op partijfinanciering. Dit project past in een breder programma van NDI waarin zij de tweede en derde laag bestuurders in centrum rechtse politieke partijen bewuster wil maken van integriteit, belang van transparantie en tegengaan van corruptie. In 2023 heeft NDI, met ondersteuning van de EFS opvolging gegeven aan de training van 2022. De ondersteuning van de EFS bestond uit een werkbezoek aan Den Haag. De EFS heeft een groep van EPP-gelieerde partijen ontvangen en zijn ervaringen over partijfinanciering en integriteit in de partij met elkaar uitgewisseld. Daarnaast heeft de EFS de hele groep uitgenodigd voor een diner in het partijbureau waarbij ook de commissie Buitenland, EFS-trainers en -bestuursleden aanwezig waren. Dit was een mooie gelegenheid om kennis te maken met de delegatie en uit eerste hand te horen wat er speelt op de Balkan. Naast trainingen en een werkbezoek zijn deelnemers ook nog met mentoren aan de slag gegaan om concreter handen en voeten te geven aan een transparantere partij en hoe corruptie bestreden kan worden. Als resultaten van dit project ziet NDI dat er door partijen; i) intern trainingen zijn gegeven; ii) twee partijen een training hebben gegeven over bestrijding van corruptie aan hun fracties in het parlement, iii) meerdere partijen 'oversight' groepen hebben opgericht voor het bevorderen van transparantie en aanklaarten van corruptie; iv) één partij heeft 'code of ethics' aangenomen en een 'ethical committee' opgericht bestaande uit 3 leden, waarvan een lid deelnemer was van dit project. Het bevorderen van transparantie en integriteit van partijen vergt een lange adem en niet populaire hervormingen in partijen. Wat hoopvol was is dat het animo voor dit project groot was. De deelname van zoveel partijen laat zien dat er binnen de partijen behoefte is naar meer kennis en het leren van ervaringen van anderen. Toch werd ook tijdens dit project duidelijk dat er een diepgeworteld geloof bestaat dat corruptie in de politiek onvermijdelijk is en, zolang bewoners er voldoende van kunnen profiteren, ook acceptabel is. Het is dus belangrijk dat er vanuit de bevolking een roep om verandering komt en een inzicht bij politieke partijen dat transparantie en integriteit loont.

Deelnemers:

- Er hebben 22 mensen deelgenomen aan het werkbezoek naar Den Haag. Zij kwamen van 15 verschillende politieke partijen: Albanian Alternative from Montenegro, Alliance for the Future of Kosovo, Bosniak Party from Montenegro, Democratic League of Kosovo, Democratic Party from Albania, Democrats from Montenegro, New Democratic Force FORCA from Montenegro, National Liberal Party from Romania, Party of Democratic Action BiH, Party of Democratic Progress from BiH, People's Party from Serbia, Serbia Center (SRCE), Serbian Progressive Party from Serbia, VMRO-

DPMNE from North Macedonia and 3 representatives of party foundations (Foundation for Freedom and Democracy from Albania, Political Academy of SDA BiH and Quintus Association from Romania).

3. Bosnië Herzegovina

Samenwerkingspartners:

- Robert Schuman Institute

Verslag van activiteiten

Het doel van dit project was om jongeren, actief in de politiek en in het maatschappelijk middenveld te laten nadenken over oplossingen van problemen die zij zien en ervaren op lokaal niveau en daarbij ook met een plan van aanpak te komen. Het Robert Schuman Institute wilde een nieuwe en meer uitdagende methode gebruiken en koos voor 'Hackathon'. Dit is een competitievorm waarbij gedurende een aantal dagen, onder begeleiding van groepsbegeleiders en met input van experts, de groep wordt verdeeld en elke groep een probleem bij de kop pakt. De bijeenkomst eindigt met presentaties van beide groepen. Een jury kiest wie de winnaar is op basis van kwaliteit van de analyse, originaliteit en haalbaarheid van de oplossingen, presentatie en niet onbelangrijk: samenwerking in de groep. Ter voorbereiding op de *hackathon* was er een online sessie met de deelnemers en de groepsbegeleiders. De deelnemers maakten kennis met elkaar, werden meegenomen in de bedoeling van de *hackathon* en kregen huiswerk mee. De onderwerpen waarvoor gekozen werd waren 'Brain Drain' en 'Circular Economy'. Eén van de EFS-trainers zei over haar ervaringen: *'Het is een effectieve en creatieve manier om gezamenlijk een probleem op te lossen. Ik heb er zelf ook veel van geleerd. Het is een leuke combinatie om kennis en ervaring uit mijn eigen praktijk als wethouder jeugd te kunnen delen met mijn ervaring als docent'*. De deelnemers waren enthousiast over de *hackathon*, de samenwerking met elkaar werd gewaardeerd en heeft hun perspectief en netwerk verbreed. Er zijn vijf deelnemers die vervolg hebben gegeven aan de bijeenkomst. Zo wordt er door de jongeren afdeling van een van de politieke partijen (SDA), na de zomer een bijeenkomst georganiseerd van een dag over circulaire economie. RSI merkte wel op dat het lastig was voldoende goede deelnemers te vinden. Deelnemers moesten een goede beheersing van het Engels hebben. Voor een volgende *hackathon* zou het goed zijn de groep te verbreden met jongeren uit andere Balkan landen.

Deelnemers:

- 11 Leden van zusterpartijen van de Europese Volkspartij (HDZ BiH, HDZ 1990, SDS and SDA) ;
- 2 leden van NGO's, (het European Democracy Youth Network en 'Center for Promotion of Economic Development'.

4. Georgië

Samenwerkingspartners

- Konrad Adenauer Stiftung (KAS) en het Chavchavadze Centre

Verslag van de activiteiten

Eind 2022 heeft de EFS een *fact-finding mission* gedaan naar Georgië. De conclusie die uit de missie getrokken is, is dat de politieke partijen zwak zijn. Mensen hebben weinig vertrouwen in politieke partijen en uit peilingen blijkt dat zij de voorkeur zouden geven aan nieuwe gezichten en nieuwe politieke partijen. De KAS geeft op dit moment bovendien geen directe steun aan de politieke partijen van de Europese Volkspartij. Uit de besprekingen met de KAS en de kennismaking met KAS partner het Chavchavadze Centre bleek er een toegevoegde waarde van de EFS voor een onderzoeksproject. Het onderzoek bestudeerde het huidige politieke landschap van Georgië, voor welke uitdagingen de partijen staan, wat de zwakke en sterke kanten van de huidige partijen zijn en wat voor Georgiërs belangrijke redenen zijn om op partijen te stemmen, dan wel actief te worden in de politiek zelf. Naast literatuur onderzoek, en het doen van quantitative analyse heeft de EFS de studie kunnen verrijken met een kwalitatief onderzoek op basis van het verzamelen van informatie uit focusgroepen. De EFS gaf daartoe financiële ondersteuning, maar ook inhoudelijk, door de kennis en ervaring binnen het CDA over onderzoek met focusgroepen te delen. Het Chavchavadze Centre heeft als belangrijk doel het bijdrage aan kritisch denken in de Georgische samenleving zelf en doet dat als onafhankelijke politieke stichting. Naar aanleiding van het onderzoek zal het CRRC – The Caucasus Research Resource Center een groot-schalig onderzoek lanceren naar de ‘*undecided voter*’. De resultaten van het onderzoek voeden dus het debat in Georgië en de uitkomsten zijn van nut voor (toekomstige) politieke partijen zelf

Doelgroepen

- Het rapport is gepresenteerd en besproken met vertegenwoordigers van politieke stichtingen, onderzoeksinstituten, organisaties gericht op bevordering van democratie. In totaal namen 46 mensen deel en was ook de EFS aanwezig bij de bespreking en presentatie van het rapport.

5. Kosovo

Partners

- Politieke partij: Democratic League of Kosovo (LDK)
- Samenwerkingspartner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Verslag van de activiteiten

In september 2023 heeft de EFS een *fact-finding mission* gedaan naar Kosovo en zijn de banden met de Konrad Adenauer Foundation weer aangehaald. Tijdens de corona pandemie zijn er geen projecten geweest en was er ook weinig contact. Met deze missie wilde de EFS wat meer inzicht krijgen in de situatie in het land en de mogelijkheden voor samenwerking bespreken. Er zijn gesprekken gevoerd met andere politieke stichtingen, met Democracy+, een lokale organisatie en partner van de KAS. De conclusie van de missie was dat de KAS samen met de EFS graag verder gaat met het ondersteunen van politieke partij LDK, welke lid is van de Europese Volkspartij. Tijdens de missie is ook gesproken met LDK vertegenwoordigers van het vrouwen en jongeren platform. LDK zit in de oppositie, zij hebben 14 van de 120 zetels in het parlement.

In november vonden dan ook twee trainingen plaats, eentje voor het jongerenforum en de andere voor het vrouwenplatform. In de training voor het vrouwenplatform hebben de deelnemers plannen en ideeën kunnen ontwikkelen voor beleid gericht op het tegengaan van ongelijkheid tussen mannen en

vrouwen. Gesproken is over geweld tegen vrouwen, tegengaan van discriminatie van vrouwen in de arbeidsmarkt.

In de training voor het jongerenennetwerk hebben de deelnemers zich vooral gericht op hoe je kunt spreken in het openbaar, hoe je mensen kunt overtuigen van je ideeën en, niet onbelangrijk, hoe je betekenisvol contact kunt houden met relevante politieke actoren binnen de partij. Verder was er een component over het gebruik van sociale media en hoe je een eigen pagina het beste kunt inrichten. Deze trainingen zijn waardevol en geven inspiratie tot vervolgacties. Zo heeft het vrouwenplatform een conferentie georganiseerd op 8 maart, internationale vrouwendag, over het vergroeten van economische onafhankelijkheid van vrouwen. Het jongerenennetwerk heeft een jongerenconventie georganiseerd waar 1000 jongeren op af gekomen zijn en waar LDK jongeren leiderschap en activisme van jongeren gepromoot hebben. De conventie gaf veel energie en de LDK jongeren lieten weten dat zij dit hebben kunnen organiseren dankzij de begeleiding die zij gekregen hebben van de KAS en de EFS.

Deelnemers

- Aan de training voor de vrouwen namen 30 mensen deel. De deelnemers van de vrouwentraining waren actief in de politiek als gekozen volksvertegenwoordigers, docenten en actief in de partij op lokaal niveau.
- De training voor de jongeren bracht 22 deelnemers bij elkaar van jongeren die zich onlangs bij de partij hadden aangesloten.

6. Oekraïne

Partners

- Samenwerkingspartners: het Robert Schuman Institute

Verslag van activiteiten

De EFS heeft een bijdrage geleverd aan het project van het Robert Schuman Institute waarvoor zij financiering hadden gekregen van het Visegrad Fund voor projecten gericht op Oekraïne. Naast de EFS werkte aan dit project onder andere ook mee het *'Institute of Central European Strategy'* en *'Future Lab Ukraine'*. Het project bestond uit 2 online sessies en twee offline sessies en bestreek een veelvoud van onderwerpen, zoals de digitale overheid, watermanagement, hoe bescherm en handhaaf je je gemeenschap etc. Doelen van het project waren: i) handvatten bieden voor wederopbouw van het land op gemeente niveau, deelnemers bij elkaar brengen voor uitwisseling ook op de langere termijn. De EFS bijdrage bestond uit een kleine financiële tegemoetkoming en een online training gegeven door CDA'er en oud-minister Ben Knapen over de voorwaarden voor EU toetreding van Oekraïne en welke verwachtingen men van de EU mag hebben.

Het mooie van dit project is dat het RSI zijn netwerk van alumni, die mede tot stand gekomen is dankzij de EFS, inzet in dit project. Zo heeft de oprichter van aWARzone een bijdrage geleverd over het belang van het betrekken van jongeren bij projecten.

Deelnemers

- In totaal hebben 20 mensen deelgenomen aan dit project. De deelnemers waren ambtenaren van lokale overheden, lokale bestuurders, leden van

maatschappelijke organisaties. Zij kwamen uit verschillende delen van het land, van Kiev tot Uzhogorod tot Novoprokopivka.

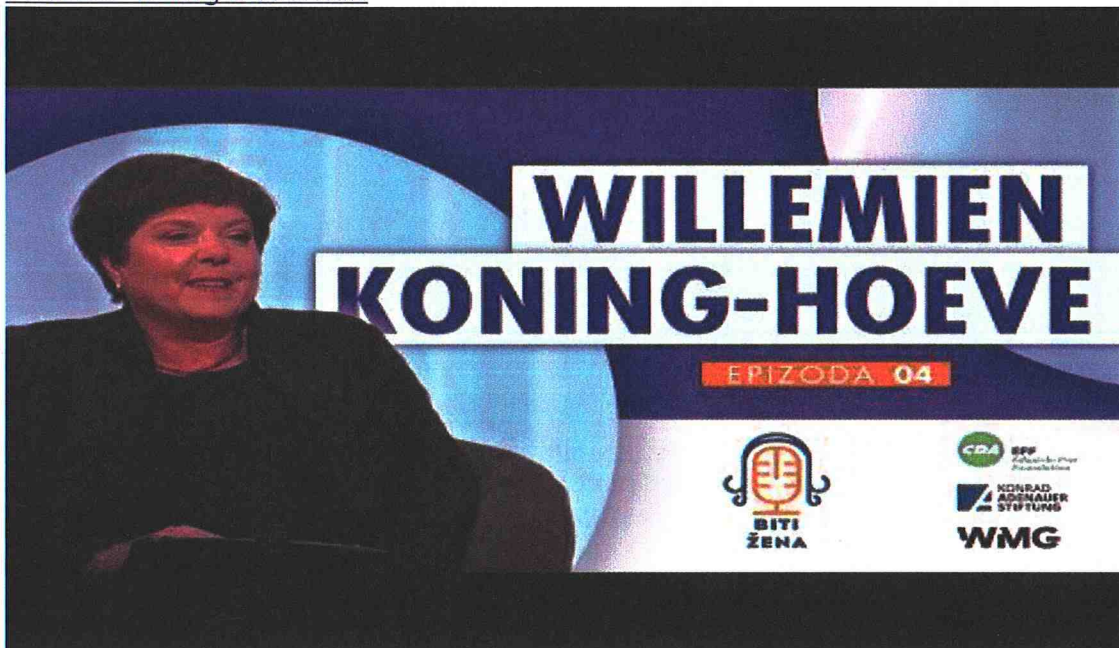
7. Servië

Samenwerkingspartner

- Samenwerkingspartner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS),

Verslag van de activiteiten

De politieke situatie in Servië is lastig, het is erg gepolariseerd en mensen hebben geen enkel vertrouwen in politieke partijen. Politieke partijen zelf zitten ook vast in hun retoriek en manier van werken. De KAS heeft daarom besloten voorlopig geen trainingen te geven aan centrum-rechtse politieke partijen in Servië, maar zich te richten op projecten voor een breder publiek waarbij maatschappelijke thema's aan de orde worden gebracht. Op die manier wil zij bijdragen aan een politiek debat op inhoud en gebaseerd op wat er leeft in Servië. De EFS heeft een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van een podcast over de positie van vrouwen in de Servische samenleving. Er zijn 12 aflevering gemaakt waarbij vrouwen aan het woord kwamen en spraken over bijvoorbeeld vrouwen in de sport, vrouwen in de zakenwereld, maar ook vrouwen in de politiek. Voor deze laatste heeft de EFS ook een inhoudelijke bijdrage geleverd die online te vinden is: [Podcast- Being a Woman](#)

Deelnemers

- De podcast is bedoeld voor een breed publiek, maar heeft en zal met name vrouwen bereiken.

8. Wit-Rusland

Partners

- Samenwerkingspartners: RSI, Konrad Adenauer Foundation en National Democratic Institute

Verslag van de activiteiten

Er zijn voor één groep twee trainingen gegeven. Doel van het project is organisaties die zich inzetten voor Belarus te ondersteunen en te helpen zichtbaarder te zijn in wat zij willen, waar zij voor staan, en hoe daaraan concreter handen en voeten te geven. Een ander doel was het netwerk van Belarussen te versterken en te stimuleren tot samenwerking. In het verleden waren de trainingen vooral gericht jonge politici, dit jaar juist meer op mensen actief in maatschappelijke organisaties. In de eerste training werd door de trainers van de EFS aandacht geschonken aan *'personal branding'* en slim netwerken. Uit de feedback van de deelnemers kwam naar voren een behoefte aan meer kennis en ervaring voor debateren en de mogelijkheid te horen van diplomaten en politici uit omliggende landen van Belarus, zoals Polen en Litouwen. Deelnemers waren erg tevreden dat hieraan ook gehoor werd gegeven. Hoewel niet eenvoudig werd het zeer gewaardeerd dat de deelnemers konden discussieren over de uitdagingen voor samenwerking met bijvoorbeeld Oekraïne en Litouwen en over huidige samenwerking van deze landen met Belarussische organisaties in de diaspora. Eén quote van een deelnemer: *'During the seminar it was important to me to rethink values of my organization and compare them with mine. Through cooperation with other participants I understood better our weak sides and how others cope with difficulties inside of an organization'.*

Deelnemers

- Deelnemers: 15 mensen (8 vrouwen, 7 mannen) van onder andere Belarus Social Democratic Assembly, Coordination Council, Belarusian Youth Organization, Movement for Freedom, National Anti-Crisis Management

CDA Internationaal

In 2023 richtte CDA Internationaal zich op het intensiveren van internationale relaties. Het CDA nam deel aan diverse internationale bijeenkomsten en was daarbij prominent vertegenwoordigd.

Daarnaast bleef de oorlog in Oekraïne een prominent thema. Het Internationaal Secretariaat wijdde veel aandacht aan de situatie in Oekraïne, waarbij het deze kwestie veel besprak met de Commissie Buitenland, CDA-leden, de EVP en onze Kamerleden.

Verder werd de Benelux-strategie verder uitgebreid, met als doel de samenwerking met België en Luxemburg te versterken en zoveel mogelijk aan te sluiten bij de CDU.

CDA Commissie Buitenland

De Commissie Buitenland kwam vijfmaal bijeen en verdiepte zich grondig in de oorlog in Oekraïne, met ondersteuning van militaire en politieke experts. Kamerleden werden op de hoogte gehouden van actuele ontwikkelingen. Na de

zomer werd de focus ook gericht op de voorbereiding van het Landelijk en het Europese verkiezingsprogramma. Een schrijfgroep begon met het verzamelen van input voor een actuele Europese en buitenland visie, ondersteund door experts. Deze heeft gediend als input voor de verkiezingsprogramma's. Daarnaast is er een nieuwe China-visie afgeleverd.

In het najaar is ten slotte de oorlog tussen Israël en Hamas uitvoerig besproken in de commissie.

De komst van tien nieuwe leden gaf de Commissie een nieuwe impuls, na een open sollicitatieprocedure vanwege het aflopen van de termijnen van tien leden.

Bilaterale contacten met België en Duitsland

In 2023 werd de Benelux-strategie verder uitgewerkt. Door ontwikkelingen binnen de EVP traden de Benelux-partijen gezamenlijk op om hun belangen te behartigen. De samenwerking tussen internationaal secretarissen werd hechter en op voorzittersniveau vond meer overleg en afstemming plaats over de inzet bij EVP-bijeenkomsten.

In juni vond de jaarlijkse St. Gerlach-bijeenkomst plaats, bijgewoond door onder andere Hans Huibers en diverse CDA-ministers. Tijdens deze bijeenkomst werden plannen gemaakt de volgende editie van St. Gerlach in 2024.

Gesprekken

Internationale organisaties en ambassades wisten ook dit jaar het CDA te vinden. Het Internationaal Secretariaat bereidde briefings voor en voerde, samen met de voorzitter van de Commissie Buitenland, bestuurslid Internationaal of partijvoorzitter, gesprekken met politici en ambassadeurs uit diverse landen.

In het voor- en najaar vond het jaarlijkse overleg plaats met acht christelijke ontwikkelingsorganisaties. Gespreksonderwerpen waren onder andere de rol van religie en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen.

EVP

In het afgelopen jaar organiseerde de EVP diverse bijeenkomsten, waaronder de Political Assembly's. Het CDA woonde deze vergaderingen stevast bij en leverde input. Daarnaast werd het congres van de EVP in Boekarest, begin 2024, verder voorbereid. Het CDA zal met een grote delegatie afreizen, bijdragen met speeches en stemmingen, en van de gelegenheid gebruikmaken om nauwe contacten te onderhouden.

II Sector Communicatie

Inleiding

De sector Communicatie van het CDA is verantwoordelijk voor de communicatie vanuit het CDA Partijbureau en landelijk bestuur richting kiezers, leden, potentiële leden, media en relaties. De sector ondersteunt tevens de Verenigingsraad en het Landelijk Bestuur op het gebied van woordvoering en communicatieadvies. De afdeling coördineert en produceert de landelijke campagnes en verzorgt de basisinfrastructuur voor online communicatie door alle afdelingen (mail, web, social, etc).

Het jaar 2023 was voor de sector communicatie een zeer intensief jaar met twee grote campagnes, de campagne voor de Provinciale Statenverkiezingen en de Tweede Kamerverkiezingen.

De vaste bezetting van de sector bestond in 2023 uit:

Thijn van Veghel, hoofd communicatie

Herman de Vries, marketing en communicatie

Ymkje Meijer, redactie

Mirella Roor, vormgeving (tot 29 september 2023)

Marjolijn Knol, evenementen (tot 1 november 2023)

Jacqueline van Leeuwen, evenementen

Henk Nieweg, data strategie en social media (tot 29 september 2023)

Dirk van Vugt, online en social media

Jan Zwaan, IT coördinator / webmaster (tot 31 december 2023)

Joris Verboom, CRM marketeer

Carina Hoff, ledenwerving en -binding

Stagiaires 2023

Iuri Martins Beltrão (voorjaar 2023)

Shona Gál (voorjaar 2023)

Emma Lucas (voorjaar 2023)

Resultaatgebieden

De sector Communicatie heeft een aantal resultaatgebieden (in willekeurige volgorde):

1. Strategische communicatie
2. Evenementen
3. Ledenwerving
4. Publieksvoorlichting en persvoorlichting
5. Redactie

6. Online communicatie
7. Huisstijl, webwinkel, ontwerpservice
8. Permanente campagne en verkiezingen

1. Strategische communicatie

Strategisch profiel borgen

De sector Communicatie vervult een spilfunctie tussen het Landelijk Bestuur, de Verenigingsraad en het partijbureau en de verschillende politieke geledingen binnen de partij op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. Op die manier wordt de uitwerking van het strategisch profiel in de verschillende communicatiemiddelen, evenementen en campagnes geborgd. In de eerste maanden van 2023 lag de focus op de Provinciale Statenverkiezingen. We hebben toen met de twaalf provinciale afdelingen Voor Heel Nederland gepresenteerd. Dit was een groot visiedocument.

In de zomer werd Henri Bontenbal lijsttrekker. Dit vroeg weer om een nieuwe strategie rondom zijn verhaal voor een fatsoenlijk Nederland. De tweede helft 2023 stond in het teken van de Tweede Kamerverkiezingen.

2. Evenementen

Het resultaatgebied evenementen betreft grote- en kleinschalige partijbijeenkomsten en ondersteunende evenementen bij de (permanente) campagne. Het team evenementen verzorgt tevens de jaarplanning voor de CDA-evenementen, vergaderingen van het Landelijk bestuur en de Verenigingsraad en de interne planningen voor verkiezingen. Dit jaar stonden de evenementen vooral in het kader van beide verkiezingscampagnes.

Partijcongressen

Partijcongres 4 februari 2023

Op 4 februari vond in de Rijtuigenloods in Amersfoort het voorjaarscongres plaats. Tijdens dit congres hebben we onze provinciale lijsttrekkers gelanceerd en onze visie Voor Heel Nederland gepresenteerd, met de provincies.

Bekendmaking lijsttrekker 14 augustus 2023

Op het Panoramadak in Het Parkhuis te Amersfoort is lijsttrekker Henri Bontenbal voor de media en voor de leden gepresenteerd. Hier heeft voor het eerst zijn visie gegeven op de toekomst van Nederland.

Partijcongres 23 september 2023

Op 23 september vond het verkiezingscongres in 1931 in Den Bosch plaats. Lijsttrekker Henri Bontenbal is op dit congres bekrachtigd en ook is de kandidatenlijst en het verkiezingsprogramma vastgesteld.

Lezing Henri Bontenbal op 28 oktober 2023

In de Marienhof in Amersfoort heeft Henri Bontenbal een lezing gegeven 'over de ironie over de vooruitgang en onze economie'. Na afloop konden de aanwezigen vragen stellen.

Lezing Henri Bontenbal op 1 november 2023

In Walhalla in Rotterdam heeft Henri Bontenbal een lezing gegeven over "vrijheid, verantwoordelijkheid en gemeenschapszin". Na afloop konden de aanwezigen vragen stellen.

Lezing Henri Bontenbal 11 november 2023

Henri Bontenbal heeft in de Postwagen in Tolbert een lezing gegeven over gemeenschapszin. Na afloop konden de aanwezigen vragen stellen.

3. Ledenwerving en ledenbinding

Leden vormen het fundament van onze partij. Zij zijn onze wortels in de samenleving en de beste ambassadeurs die we hebben. Nieuwe leden werven is daarom essentieel, maar is ook al jaren een uitdaging gebleken. In 2023 zijn er 923 nieuwe leden geworven.

Op deze manieren hebben we leden geworven:

- afdelingen motiveren en mobiliseren met bonusacties, kant-en-klare ledenwerfbanners, ledenwerfmateriaal, uitgebreide ledenwerftips en een inspiratiewaaier
- lid-werft-lid acties via nieuwsbrieven, per sms, via whatsapp en CDA APPèl
- leden werven via (betaalde) social media en customer journeys.

Rondom de verkiezingen konden nieuwe leden kiezen uit verschillende welkomstcadeaus. Zo kon men kiezen uit:

- kans maken op een lunch met partijleider Henri Bontenbal
- een kerstbal met daarop de afbeelding van Henri Bontenbal
- een rondleiding in de Tweede Kamer.

De lunches met Henri Bontenbal en de rondleidingen in de Tweede Kamer dragen tevens bij aan het versterken van de band met de nieuwe leden.

CDA-supporterschap

Daarnaast hebben we in 2023 ook ingezet op het werven van CDA-supporters. Via dit gratis supporterschap willen we meer mensen betrekken bij en binden aan het CDA. In 2023 zijn er 1.069 supporters geworven.

4. Publieksvoorlichting en persvoorlichting

4.1 Publieksvoorlichting: Zendtijd Politiek partijen

In 2023 hebben we een nieuwe strategie voor Zendtijd Politieke Partijen ontwikkeld en uitgerold die vanaf januari 2024 op televisie te zien is.

Onder publieksvoorlichting verstaan we ook gesprekken met leerlingen en studenten die een politiek onderwerp onderzoeken en met kiezers die inhoudelijke vragen en commentaar hebben. Deze gesprekken kunnen zowel online, per mail, telefonisch als in persoon zijn.

4.2 Persvoorlichting

Persvoorlichting is met name relevant bij grote beslissingen vanuit het Landelijk Bestuur en de Verenigingsraad. Dit was in 2023 vooral na de teleurstellende uitslag bij de Provinciale Statenverkiezingen, bij de lancering van de lijsttrekker en bij de uitslag voor de Tweede Kamerverkiezingen. Hierbij schrijft de afdeling persberichten en ondersteunt het de voorzitter en andere bestuursleden in de representatieve taken, bij interviews en in andere publieke optredens.

5. Redactie

De redactie is verantwoordelijk voor het ledenblad van het CDA, voor *Bestuursforum*, het blad van de CDA-bestuurdersvereniging (BSV), voor de nieuwsbrieven en de (eind)redactie van overige uitgaven. Daarnaast adviseert de redactie over middelen, vormgeving en content op internet.

5.1 CDA.nl – het tijdschrift

In 2023 is er één nummer van het ledenblad van CDA.nl (32 pagina's) verschenen. Nummer 1, 2023: Zomernummer

De oplage van het ledenblad was (ca.) 28.000 exemplaren.

5.2 Bestuursforum

In 2023 zijn zes uitgaven van Bestuursforum verschenen. Het blad richt zich op alle decentrale CDA-politici en wordt gemaakt in opdracht van de CDA-bestuurdersvereniging. De inhoud werd verzorgd door een eigen, vaste redactie onder eindredacteurschap van Ymkje Meijer. Harm-Jan van Schaik was in 2023 redactievoorzitter van Bestuursforum.

In 2022 verschenen de volgende dossiers (hoofdthema's):

- nummer 1: Grip op migratie
- nummer 2: Bouwen van onderop
- nummer 3: Vitale samenleving
- nummer 4: Christendemocratie in de praktijk
- nummer 5: Een fatsoenlijk land
- nummer 6: Oud en nieuw

De oplage van Bestuursforum was ca. 1900 exemplaren.

5.3 Digitale nieuwsbrief

In samenwerking met de Tweede Kamerfractie is wekelijks een ledennieuwsbrief verzorgd, die met uitzondering van de recesperiodes elke week verschenen is. Verzendmoment: zaterdagochtend. Daarnaast verschijnen er geregeld nieuwsbrieven van de partijleider; rond belangrijke thema's; en zijn er relatief veel extra nieuwsbrieven verstuurd o.a. ivm campagne voor de Provinciale Staten- en de Tweede Kamerverkiezingen.

6. Online communicatie

In 2023 hebben we rondom beide verkiezingen veel gebruik gemaakt van online communicatie. Zowel via de kanalen van het cda als van onze landelijke en provinciale vertegenwoordigers.

6.1 Website

Bijna 90% van de lokale afdelingen is aangehaakt bij het systeem wat de partij landelijk hanteert. Deze websites worden beheerd door ongeveer 600 lokale CDA-ers. Dit resulteert in een dagelijkse stroom van vragen en incidenten die door de helpdesk op het partijbureau is behandeld. Dit gaat om ongeveer 1000 meldingen.

6.2 Social Media

Social media geeft de partij de mogelijkheid zijn eigen verhaal uit te dragen en geïnteresseerden te binden en in gesprek te laten gaan.

De content voor social media komt tot stand met de fractie, bewindspersonen en de vereniging en wordt geplaatst op Facebook, Instagram, X, Youtube en LinkedIn. Vanwege het verhoogde veiligheidsrisico zijn wij in 2022 gestopt met het gebruik van TikTok en ook in 2023 is de keuze gemaakt om geen TikTok te gebruiken.

In 2023 is er veel gebruik gemaakt van blogs. Via zowel LinkedIn als X zijn er langere inhoudelijke draden gedeeld.

6.3 CRM

Voor het CDA is een goed werkend CRM-systeem van groot belang omdat dit ons helpt om persoonlijk met leden, kiezers en geïnteresseerden te communiceren. Hierdoor kunnen we relevanter zijn voor diegenen waarmee we direct contact hebben. Dit is belangrijk om als politieke partij goed te kunnen functioneren. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen het administratiesysteem (waar de informatie over onze leden en geïnteresseerden opgeslagen wordt) en het communicatiesysteem (waardoor we digitaal kunnen communiceren, via e-mail en via mobiele sms-berichten).

In 2023 zijn er vooral ook door de verkiezingscampagnes weinig nieuwe ontwikkelingen geweest. De bestaande infrastructuur is vooral ingezet.

6.4 AVG en Cybersecurity

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht binnen de Europese Unie. Dit heeft gevolgen voor alle organisaties in Nederland, waaronder het CDA. De ICT-coördinator van het Partijbureau is aangewezen als Functionaris Gegevensbescherming. Hij wordt hierbij ondersteund door een externe partner. Ook tijdens de Tweede Kamercampagne is zeer bewust gemonitord of alle campagne-uitingen AVG-proof waren.

Als CDA zijn we in 2023 ook van hardware en software gewisseld. Dit is een grote transitie en betekent dat alle medewerkers met nieuwe devices en via een nieuwe werkwijze moeten werken. AVG en cybersecurity waren in deze transitie het belangrijkste aandachtspunt.

7. Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel

7.1 Huisstijl & vormgeving

In 2021 en 2022 is de huisstijl vernieuwd en in 2023 hebben we nog de laatste wijzingen toegevoegd om de CDA-uitingen net iets meer te laten opvallen tussen boodschap van andere organisaties.

Tweede Kamerverkiezingen vragen altijd weer om heel veel communicatiemiddelen zoals posters en flyers voor alle kandidaten, online banners, uitingen voor events en gadgets en krantenadvertenties.

Alle uitingen die landelijk worden gemaakt, worden gedeeld met kandidaten en afdelingen. Via het programma Canva kunnen zij uitingen zelf personaliseren.

7.2 Webwinkel

Via de webwinkel kunnen leden en afdelingen materialen bestellen die zij nodig hebben voor hun evenementen en (permanente) campagne. Dit varieert van pennen en winkelwagenmuntjes tot kleding. Vooral voor de Provinciale Statenverkiezingen hebben afdeling veel groene kleding besteld voor het canvassen.

8. Verkiezingen

8.1 Voorbereidingen verkiezingen voor de Provinciale Staten

De Provinciale Statenverkiezingen in 2023 waren reguliere verkiezingen in Nederland. Zij werden gehouden op 15 maart 2023 in de 12 provincies.

Het partijbureau heeft maximale ondersteuning geleverd aan haar provinciale afdelingen in de voorbereidingen en ook in de harde fase van de campagne. Dat gebeurde zowel op strategisch als op operationeel niveau. Voorbeeld daarvan is het gezamenlijke Voor Heel Nederland manifest en het rapport wat daarbij hoorde.

Voor het CDA vielen deze verkiezingen tegen en werden er in veel provincies zetels verloren.

8.2 Tweede Kamerverkiezingen

In juli viel het kabinet. Politieke partijen hadden vervolgens vier maanden om een lijsttrekker, lijst met kandidaten, verkiezingsprogramma en campagne op te zetten. De campagne bestond uit een aantal fases. In augustus hebben we Nederland kennis laten maken met de nieuwe lijsttrekker Henri Bontenbal. In een paar weken tijd zijn alle provincies bezocht om met leden en kiezers in gesprek te gaan, maar ook werkbezoek te doen.

Vervolgens heeft Bontenbal een aantal grote speeches gegeven om zijn visie op Nederland uiteen te zetten. In de maand november vonden veel televisie debatten plaats en probeert iedere partij kiezers te overtuigen om naar de stembus te gaan.

Het CDA verloor zetels en ging terug naar vijf Tweede Kamerzetels. Ondanks de uitslag heeft het CDA wel een nieuw CDA gepresenteerd met nieuwe gezichten en nieuwe ideeën. Hiermee heeft de partij de start gegeven aan een lange termijn koers.

Tijdens deze campagne heeft het Partijbureau de kandidaten ondersteund met

posters, flyers, foto's, debatvoorbereidingen en media. Ook zijn wij een intermediair tussen maatschappelijke organisaties die opzoek zijn naar een kandidaat voor een debat.

Ook met de provinciale en lokale campagnes is wekelijks contact om alle vrijwilligers te helpen met hun campagne online en op straat.

III. Sector HRM/Steenkampinstituut

1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de activiteiten beschreven van de CDA Academie en de HRM-organisatie binnen het CDA

2.1 Organisatie Sector HRM/ Scouting

Organisatie

De sector HRM/ Scouting werkt met 12 provinciale HRM-commissies en in totaal met circa 90 vrijwilligers in het land samen om te zorgen dat leden hun weg binnen en buiten de partij vinden. Bij het zoeken naar bestuurders en volksvertegenwoordigers ligt de nadruk op het zijn van een brede Volkspartij. Waarbij gelet moet worden op een diverse vertegenwoordiging.

Begeleiding en coördinatie van de provinciale HRM coördinatieteams

De vrijwilligers hebben een cruciale taak de HRM-activiteiten op lokaal- en provinciaal niveau te ontwikkelen, stimuleren en uit te voeren. Het gaat dan met name om talentscouting en talentontwikkeling, het ondersteunen van diverse (lokale) kandidaatstellingsprocedures, het bevorderen van functioneringsgesprekken in de lokale en provinciale afdeling met bijvoorbeeld raadsleden, wethouders, Statenleden en gedeputeerden. Jaarlijks organiseert de afdeling HRM plenaire bijeenkomsten met de provinciale HRM-commissieleden om hen te informeren, ervaringen en 'best practices' met elkaar uit te wisselen en hen verder te professionaliseren.

De provinciale HRM-commissieleden bieden leden met politiek-bestuurlijke ambitie de mogelijkheid voor een HRM-gesprek. In dit gesprek adviseren zij over de opleidingsmogelijkheden en over politiek-bestuurlijke loopbaanmogelijkheden. Men krijgt advies over de diverse netwerken binnen de partij en welke mogelijkheden er zijn om te participeren binnen de partij.

Diversiteit en participatie vrouwen in de politiek

Bij alle activiteiten is er aandacht voor het meer laten deelnemen van vrouwen aan de politieke activiteiten binnen het CDA. Daarnaast wordt continu gewerkt aan het CDA als brede Volkspartij. Er hebben meerdere brainstorms plaatsgevonden over hoe diversiteit binnen de partij meer gestimuleerd kan worden. Hieruit volgde onder andere ook acties op beeldregie en communicatie.

2.2 Talentenpoules

Leden met politieke ambities en/of specifieke talenten komen terecht in specifieke begeleidingstrajecten, ook wel poules genoemd.

Externe-Wethouderspoule

De afdeling HRM onderhoudt een Wethouderspoule met oud-wethouders en talentvolle leden die interesse hebben in het wethouderschap. Afdelingen met de vraag naar een wethouder 'van buiten', bv. als gevolg van een tussentijds vertrek, kunnen zo gefaciliteerd worden. In deze poule staan oud-wethouders en leden

met wethouderambities geregistreerd. De poule wordt in samenwerking met de Provinciale HRM-commissieleden actueel gehouden.

Kandidaat-Burgemeesterspoule

In nauw overleg met de burgemeestersscouts (die onderdeel zijn van de provinciale HRM-commissie) en de Bestuurdersvereniging wordt er een overzicht bijgehouden van geïnteresseerden en geschikte burgemeesterskandidaten. Het Partijbureau vormt het aanspreekpunt voor de burgemeestersscouts en heeft hierin een faciliterende en coördinerende rol. Het Partijbureau informeert de burgemeestersscouts met regelmaat over lopende en toekomstige burgemeestersvacatures. Voor geïnteresseerden in het ambt worden informatiebijeenkomsten georganiseerd.

50/50 Netwerk

Met het CDJA zijn we een mentoren en mentee programma gestart, waar jonge leden worden verbonden met meer ervaren leden. De gekoppelde duo's bepalen zelf hun begeleidingsvorm, gedurende het jaar worden terugkomdagen georganiseerd. In totaal doen nu 140 leden mee aan dit programma en is de ambitie van 50 jongeren en 50 senioren leden ruim overstegen.

2.3 Landelijke fracties

De sector HRM ondersteunt de partijvoorzitter in de organisatie en verslaglegging van de functionerings- / en beoordelingsgesprekken van de landelijke fractieleden. Het gaat hier om leden van de Eerste Kamer, Tweede Kamer en het Europees Parlement.

2.4 Verkiezingen Tweede Kamer en Europese verkiezingen

De HRM-afdeling heeft zorg gedragen voor de selectieprocedure voor de Kandidatenlijst voor de Tweede kamer verkiezingen van 2023 en de Europese verkiezingen 2024. De eerder uitgeroepen verkiezingen voor de Tweede Kamer hebben gevraagd voor een spoedprocedure. Uit de evaluatiecommissie Sterk is hier zeer positief op teruggekeken.

2.5 Decentrale volksvertegenwoordigers en bestuurders

In 2023 hebben hier geen activiteiten, behalve de externe wethouderspool en begeleiding bij actualiteiten plaatsgevonden. In 2024 zal de start gemaakt worden voor de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen.

2.6 Overige activiteiten

Netwerken

Vanuit de sector HRM/scouting worden de netwerken CDJA, CDAV, CDA Pride en de Dertigers ondersteund. Naast deze officiële partij-netwerken worden ook

informele netwerken gestart om leden met elkaar te verbinden op werk- of interessegebied.

3.1 CDA Academie

In 2023 is de CDA Academie gelanceerd, een samenwerkingsverband met het voormalige Steenkampinstituut (SI), de Bestuurdersvereniging (BSV) en het Wetenschappelijke Instituut (WI). Hiermee is een langgekoesterde wens in vervulling gekomen. Vanwege de nieuwe doelstellingen zijn alle trainingen tegen het licht gehouden en herijkt. Dit proces loopt door in 2024.

Naast landelijke trainingen en opleidingen worden trainingen aangeboden aan lokale en provinciale fracties.

Het opleidingsaanbod wordt bij de CDA-leden op verschillende manieren onder de aandacht gebracht. Via het bestuursforum, digitale nieuwsbrieven, social media en de website www.cda.nl/academie.

3.2 Opleidingen

Het decentrale aanbod van de CDA Academie is verscherpt, waar binnen de volgende trainingen de ruimte is om per afdeling of groep een op maat gemaakte training te maken:

- Christendemocratie
- Campagnestrategie (geheel nieuw ontwikkeld in 2023)
- Media (geheel nieuw ontwikkeld in 2023)
- Debatteren
- Gemeentefinanciën
- Fractieteamtraining

Daarnaast is er een landelijk aanbod van :

- Vierluik Christendemocratie (geheel nieuw ontwikkeld in 2023)
- Fractievoorzitterscursus
- Wethoudersleergang
- Zomerschool
- CDA en Europa (geheel nieuw ontwikkeld in 2023)
- Leiderschapssessies

Tot slot hebben we de trainingen Gemeentefinanciën en debatten in drie regio-bijeenkomsten door het land georganiseerd.

IV. Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Inleiding

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA (WI) is een creatieve broedplaats van vernieuwing. Steeds opnieuw zal het WI vanuit zijn christendemocratische overtuiging nieuwe, hoopvolle perspectieven willen aandragen voor een coöperatieve samenleving. In samenwerking met de partij en de fracties, van landelijk tot lokaal. Ook in 2023 hebben we op die manier dienstbaar willen zijn. Voor de komende jaren zal omwille van een vitale christendemocratie nadrukkelijk worden samengewerkt met de Tweede Kamerfractie en de partij; de agenda van het WI moet een gedeelde agenda zijn. Ook zal het WI open staan voor nieuwe coalities en dwarsverbanden (van buiten en binnen het CDA) om zo nieuwe inspiratie op te doen.

De agenda voor de komende jaren is verwoord in het rapport *Zij aan zij* en in *Recht doen, gezond leven en verschil verbinden* (verslag-Van Zwol over de herkenbaarheid van het CDA). De aanbevelingen vanuit de evaluatiecommissie-Spies ('Zij aan zij werken aan herstel') sterken ons om samen met de partij en fracties in gezamenlijkheid te werken aan het verder uitwerken van de inhoud. In 2023 is er een position paper verschenen in samenwerking met de Tweede Kamerfractie.

Het WI zal de komende jaren het reeds ingezette transitieproces wat betreft de eigen organisatie voltooien. Onder de Zij aan zij-paraplu zullen alle activiteiten in vier categorieën of labels onder te brengen zijn:

- 1) Beleidsperspectieven (Publicaties in de reeks "Om een gemeenschappelijk huis" en fractienotities)
- 2) CD-Verkenningen (Kwartaaltijdschrift Christen Democratische Verkenningen over actuele politieke vraagstukken)
- 3) BRAM (Online-activiteiten)
- 4) CDA Academie (Scholingsactiviteiten in samenwerking met de CDA Academie en de CDA Bestuurdersvereniging)

Om een gemeenschappelijk huis

Het hart van het Wetenschappelijk Instituut is en blijft visievorming voor de middellange en lange termijn. Binnen de reeks 'Om een gemeenschappelijk huis' zijn afgelopen jaar de rapporten *Gezond leven* en *Een ongekend begin*. Tevens was onze denktank intensief betrokken bij de totstandkoming van het CDA-programma voor de Tweede Kamerverkiezingen.

Het hart van het Wetenschappelijk Instituut is en blijft visievorming voor de middellange en lange termijn. Het WI stelt voor de periode 2022 tot 2025 zeven onderzoeksclusters vast:

- (1) recht doen, (2) gezond leven, (3) leren waarderen, (4) verschil verbinden, (5) ruimte verduurzamen, (6) welvaart verbreden, (7) internationaal samenwerken. Daarnaast is er een cluster voor de christendemocratie zelf als studieobject: (8) christendemocratie positioneren. De WI-stafmedewerkers zijn ieder verantwoordelijk voor een of meer onderzoeksclusters. Binnen deze clusters worden onderwerpen langdurig bestudeerd. Er is ruimte voor fellows en stagiaires om binnen een dergelijk cluster mee te doen en zelfs eigen projecten op te zetten.

CDV

Ons tijdschrift CDV was ook afgelopen jaar het visitekaartje van het WI, een vrijplaats om actuele ontwikkelingen in de politiek en de samenleving vanuit christendemocratisch perspectief te bestuderen en handelingsperspectieven te schetsen. In 2023 verschenen diverse politiek-eigentijdse nummers, onder andere over de emancipatiestrijd, de kenniseconomie en de staat van de journalistiek.

BRAM

Onze podcast 'Bram' heeft als doel om via moderne communicatiemiddelen verdieping te zoeken op grote maatschappelijke vraagstukken. In 2023 zijn twaalf afleveringen van Bram geproduceerd. Allard Amelink en André Poortman zijn de presentatoren van 'Bram'. Hoogleraar en WI- bestuurslid George Harinck verzorgt elke week een column. Hierin waren onder anderen Elif Isitman, Lynn Berger en Hugo de Jonge te gast. Naast de reguliere afleveringen hebben we afgelopen jaar ook een live-opname van de podcast opgenomen in een Amersfoortse kroeg met als gast Esther de Lange.

HENRI de Podcast

HENRI de podcast is een samenwerking tussen het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en de Tweede Kamerfractie van het CDA die in september 2023 is gestart. In de podcast verkennen politiek leider Henri Bontenbal en projectmedewerker van het WI André Poortman de politieke werkelijkheid. Vanuit christendemocratische waarden over de politieke actualiteit voorbij de waan van de dag. In 2023 zijn er tien uitzendingen gemaakt, waarin onder andere is gesproken over de Tweede Kamerverkiezingen, literatuur en hedendaagse politieke ontwikkelingen.

Vorming en toerusting

In 2023 vond ook de derde editie van de zomerschool 'Bronnen van de christendemocratie' plaats, waar zo'n vijftien jongeren zich vier dagen lang hebben verdiept in de rijke geschiedenis en bronnen van de christendemocratie. Tevens hebben de WI-stafmedewerkers opnieuw tal van lezingen en trainingen verzorgd. Zo waren er diners met Ank Bijleveld en Hugo de Jonge, colleges over Augustinus, Abraham Kuyper, persoonlijk leiderschap en Jacques Maritain.

Ook in 2024 blijven we onverminderd doorgaan met het doordenken van het christendemocratische gedachtegoed en het ondersteunen van CDA-politici, van lokaal tot Europa. Dat doen we met een realistisch besef van het sterk gewijzigde politieke landschap. Ons werk kan alleen op vruchtbare bodem landen als we ons tegelijk realiseren voor wie we ons werk doen. Ook in 2024 willen we op dit snijvlak staan en met vereende krachten dienstbaar zijn aan de christendemocratie, aan de politiek en aan de samenleving.

Mr. Aart Jan de Geus
voorzitter WI

Drs. Pieter Jan Dijkman
directeur WI

1. Publicaties

Voor het WI is het van belang om zijn publicaties op te zetten vanuit een duidelijk politiek concept, met heldere beleidsvoorzetten, langs een aantal bestendige, herkenbare, christendemocratische lijnen. In 2020 hebben we ons rapport *Zij aan zij. Toekomstperspectief voor Nederland in 2030* gepubliceerd. Dat geldt als ons ijkpunt voor alle publicaties. Afgelopen jaar zijn er verschillende rapporten met handelingsperspectieven voor beleid gepubliceerd, steeds als uitwerking van het rapport.

Samen met de Tweede Kamerfractie heeft het WI in 2023 een gezamenlijk *position paper* uitgebracht. Voor 2024 staan nog een aantal van deze gezamenlijke notities op de planning.

Tot slotte was onze denktank intensief betrokken bij de totstandkoming van het CDA-programma voor de Tweede Kamerverkiezingen,

* **Gezinsvisie, Naar een gezinsvriendelijke samenleving**

Auteur: Hilde Palland

Publicatie: 16 februari 2023

De verantwoordelijkheid voor je kind verandert je kijk op de wereld, op de samenleving. Een gezin is voor ons *elk* verband waar een kind liefdevol kan opgroeien. De plek waar mensen onvoorwaardelijk voor elkaar zorgen en kinderen zich veilig voelen. Het is je basis en je thuis. Maar hoe staat het met onze gezinnen? Hoe gaat het met onze kinderen? Daarover bericht een hele stroom van monitors over de jeugdzorg, rapporten over kinderarmoede, benchmarks van schoolprestaties of studies naar de stress bij ouders om werk en zorg te combineren. Stuk voor stuk belangrijk, maar ze behandelen allemaal slechts een deel van het hele plaatje.

* **Ontwikkelen als levenskunst, Voorstellen voor leven lang ontwikkelen vanuit christendemocratisch perspectief**

Auteur: Arjen Siegmans & Albert Rutten

Publicatie: maart 2023

Er is nog nooit zoveel geleerd en ontwikkeld als in onze tijd. Kennis en ervaring zijn beschikbaar op alle mogelijke terreinen en via nieuwe media. Bedrijven steken ongeveer 8 miljard euro per jaar in de ontwikkeling van hun werknemers. Toch zijn er enkele groepen in de samenleving die stelselmatig weinig van dit leerproces lijken mee te maken. Daar gaat dit rapport over. Vanuit christendemocratisch perspectief zijn leren en ontwikkelen niet zomaar een economische noodzaak. Ze zijn verbonden met ons mens- zijn. Ieder mens is waardevol en heeft een besef wat belangrijk en zinvol is. Deze verwoording van 'roeping' is een onderscheidend element van de christendemocratie en vormt de ondertoon van waaruit dit rapport geschreven is. Het is een perspectief dat iets toevoegt aan de discussie over 'Leven Lang Ontwikkelen', omdat het de aandacht richt op gespreide verantwoordelijkheid en de

rol van de overheid. Aan de hand van christendemocratische uitgangspunten en aan de hand van wetenschappelijke inzichten werkt het rapport een zestal voorstellen uit die het overheidsbeleid rond 'Leven Lang Ontwikkelen' moeten verbeteren. De voorstellen richten zich op de werkvloer, op de informatie rond het scholingsaanbod en op het regionale karakter van de arbeidsmarkt.

* Vereniging Nederland, *Het betrokken alternatief voor de BV Nederland*

Auteur: Inge van Dijk

Publicatie: 21 april 2023

Nederland heeft ongeveer 150.000 verenigingen en maar liefst een op de drie Nederlanders is wekelijks actief in een vereniging. Zonder vrijwilligers en verenigingen rolt de bal niet en kleurt het land op Koningsdag niet oranje. Toch horen we steeds vaker dat verenigingen het moeilijk hebben. Dat het lastig is om vrijwilligers te vinden of dat wettelijke regels het besturen van een vereniging steeds complexer maken. Dat mogen we niet laten gebeuren. Vereniging Nederland zoekt samen met verenigingen oplossingen voor de problemen waar zij tegenaan lopen. We willen weten wat goed gaat en wat beter kan. Zo werken we samen aan de toekomst van verenigingen en een samenleving met minder ik, en meer wij. Nederland is namelijk geen 'BV' die zoveel mogelijk winst moet maken, maar een grote vereniging waar we samen verantwoordelijk zijn voor onze wijk, dorp en elkaar.

*Nieuwe gemeenschapszin, *Voorstel voor een maatschappelijke dienstplicht*

Redactie: Daan Sanders

Publicatie: 5 november 2023

In een democratische rechtsstaat gaat vrijheid niet zonder verantwoordelijkheid. De samenleving lijkt zich daar steeds minder van bewust. Daarnaast staat de sociale samenhang in Nederland onder druk. Mensen leven langs elkaar heen en ontmoetingen buiten de eigen sociale bubbel komen nauwelijks meer voor. Het voorstel houdt in dat alle Nederlandse jongeren tussen de 18 en 27 jaar verplicht een dienstdienst volbrengen. Het doel is het ontmoeten van mensen buiten de eigen leefwereld, iets doen voor een ander en een bijdrage leveren aan de samenleving. De opkomstplicht wordt heringevoerd en ingevuld zoals in het Scandinavisch model, waarbij enkele duizenden gemotiveerde jongeren worden opgeroepen door Defensie voor een dienstjaar. De overige jongeren vervullen een fulltime of parttime dienstdienst van zes tot twaalf maanden in het algemeen belang, bijvoorbeeld in de zorg, het onderwijs of bij de politie. Deelnemers verdienen het wettelijk minimumloon. Vanwege de omvang van de operatie wordt er in een overgangperiode van een paar jaar toegewerkt van vrijwillige deelname naar een verplichting.

* Verkiezingsprogramma, *Recht doen. Een hoopvolle agenda voor heel Nederland. Verkiezingsprogramma 2023-2027*

Auteur: CDA-verkiezingsprogramma commissie, met een schrijversteam van WI en CDA samen.

Publicatie: september 2023

2. CDV

Christen Democratische Verkenningen is het politiek-wetenschappelijke kwartaalblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en bleek ook afgelopen jaar het visitekaartje van het WI te zijn. Het blad geldt als een vrijplaats om actuele ontwikkelingen in de politiek en samenleving vanuit christendemocratisch perspectief te bestuderen en handelingsperspectieven te schetsen. In 2023 verschenen vier politiek-actuele nummers. Het wil het geheugen vormen van de christendemocratische beweging en de kennis aandragen voor de verdieping van de ideologie van de christendemocratie. Ook onderzoekt het de betekenis van christendemocratische uitgangspunten voor politieke en maatschappelijke vraagstukken. Het blad doet dit op grond van een onafhankelijke opstelling ten opzichte van het CDA. Het profiel is verkennend, grenzen aftastend, opiniërend, zowel historisch-analytisch als toekomstgericht en internationaal georiënteerd.

CDV diept belangwekkende thema's uit nog voordat ze actueel zijn, door mensen die er echt toe doen. Het blad is een bron van waardevolle informatie voor zowel politici als politiek geïnteresseerden, omdat het dieper liggende motieven en gedachten blootlegt achter beleidskeuzes en standpunten. CDV verschijnt bij Uitgeverij Boom en heeft ca. 2.700 abonnees. CDV heeft een eigen website: www.tijdschriftcdv.nl.

Redactie

Prof. dr. S.C. (Sophie) van Bijsterveld (voorzitter)
Drs. M. (Marc) Janssens (hoofdredacteur)
Drs. J. (Jan) Prij (redactiesecretaris)
Drs. S.J.L. (Bas) Aghina
Prof. dr. G. (Geerten) Boogaard
Prof. dr. Th.B.F.M. (Theo) Brinkel
Dr. J.J. (Jan Jacob) van Dijk
Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman (adviserend lid als directeur WI)
Drs. P.E. (Pieter) Heerma (namens de Tweede Kamerfractie)
A.Z. (Adger) van Helden MA (namens de CDA Bestuurdersvereniging)
Prof. dr. E. (Eelke) de Jong
Prof. dr. L.J. (Bert Jan) Lietaert Peerbolte
drs. C. (Carina) van Os

De volgende nummers zijn in 2023 van CDV verschenen:

Lentenummer: *Emancipatiestrijd

In dit lentenummer van CDV staat de emancipatiestrijd centraal. Een christendemocratische visie op emancipatie is wezenlijk anders dan die van andere politieke stromingen. Emancipatie kan niet vanuit de overheid worden opgelegd, moet niet in de valkuil van identiteitspolitiek stappen waarin slechts één aspect van iemands identiteit wordt benadrukt, en benadert het individu altijd in de context van de gemeenschap.

Zomernummer: *Vaklui gezocht

Door onevenredige gerichtheid op de kenniseconomie en het denken in 'gelijke kansen' heeft Nederland de waarde van mensen met een praktisch beroep veronachtzaamd. Het is van groot belang de vraag onder ogen te zien: wat voor economie en samenleving willen we eigenlijk zijn en welke banen en beroepen zijn

daarbij nodig? Dat is de analyse in het CDV-Zomernummer 'Vaklui gezocht'. Hierin wordt het tekort aan personeel onderzocht, specifiek mensen met een praktisch beroep. Hoe komt het dat we een tekort hebben aan loodgieters, verpleegkundigen, monteurs en andere vaklui en wat eraan te doen?

***Herfstnummer: Om een geloofwaardige christendemocratie**

Het herfstnummer van 2023 is gewijd aan de veranderde positie van het CDA. Onder de titel 'Om een geloofwaardige christendemocratie' zijn er reflecties over de vraag, in hoeverre een christendemocratische partij nog meerwaarde heeft in een geseculariseerde samenleving: is de electorale teruggang iets dat buiten het CDA omgaat of heeft het deze vooral aan zichzelf te wijten?

***Winternummer: Pers en politiek**

In het winternummer van CDV wordt de uitslag van de laatste verkiezingen besproken en de staat van de journalistiek bij de kop gepakt. Waar landelijke dagbladen en nieuwsrubrieken vroeger hun bestaansgrond vonden in de eigen levensbeschouwing, onderscheiden ze zich nu vooral door hun onderwerpkeuze en goede of minder goede journalistiek. In diverse artikelen en interviews analyseren we met journalisten zelf hoe de journalistiek ervoor staat en wat er beter kan.

3. Online, vorming en toerusting

Het uitbreiden van vorming en toerustingsactiviteiten is een van de pijlers voor het WI de komende jaren. In 2020 is het *Handboek christendemocratie in de praktijk* gepresenteerd en is een jongerennetwerk met zo'n vijftig *Young Professionals* in Utrecht en Nijmegen gestart. In 2021 heeft dit jongerennetwerk zijn vervolg gekregen en voor 2024 zal dit netwerk verder worden uitgebreid. Daarnaast heeft onze podcast 'Bram' als doel om via moderne communicatiemiddelen verdieping te zoeken op grote maatschappelijke vraagstukken.

Podcast 'Bram'

De hedendaagse politiek draait vooral om de poppetjes. Wie heeft ruzie met wie? Hoe staat die en die ervoor in de peilingen? Wie is de winnaar van deze week en wie de verliezer? Het lijkt wel alsof het alleen nog gaat over conflict, sterke mannen (en soms een vrouw), snelle jongens en gelikte marketing. Met 'Bram' richten we ons op de grootste maatschappelijke vraagstukken van dit moment. Allard Amelink en André Poortman zijn de presentatoren van 'Bram'. Hoogleraar en WI-bestuurslid George Harinck verzorgt elke week een column.

Er zijn in 2023 12 afleveringen verschenen. Meer informatie over 'Bram': www.cda.nl/wi/podcast-bram

HENRI de Podcast

HENRI de podcast is een samenwerking tussen het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en de Tweede Kamerfractie van het CDA die in september 2023 is gestart in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen. In de podcast verkennen politiek leider Henri Bontenbal en projectmedewerker van het WI André Poortman

de politieke werkelijkheid. Vanuit christendemocratische waarden over de politieke actualiteit voorbij de waan van de dag.

In 2023 zijn er tien uitzendingen verschenen. Meer informatie over 'HENRI de Podcast': [HENRI: De Podcast](#) | [Podcast on Spotify](#).

Zomerschool

De christendemocratie kent een traditie van krachtige ideeën en hoopvolle toekomstperspectieven. Begin juli dompelden ruim vijftien geïnteresseerde jongeren zich vier dagen lang onder in de traditie en doordenking van de christendemocratie. Zo waren er diners met Ank Bijleveld en Hugo de Jonge, colleges over Augustinus, Abraham Kuyper, persoonlijk leiderschap en Jacques Maritain. Verder was er veel ruimte voor ontmoeting, sport en spel en een goede borrel!

4. WI en de partij

Samenwerking met de partij

Het WI is als onafhankelijke denktank verbonden aan het CDA. Het woordje "voor" in onze naam is uitdrukking van een dienstbare opstelling; het WI wil voor alles dienstbaar zijn aan christendemocraten en christendemocratische bestuurders en politici in de praktijk van alledag. We ondersteunen en adviseren - gevraagd en ongevraagd - landelijke en lokale CDA-politici. Op het najaarscongres in november was het WI aanwezig met een aantal inhoudelijke workshops. Daarnaast heeft het WI een position paper in samenwerking met de Tweede Kamerfractie gepresenteerd. Ook is de directeur van het WI adviseerend lid van de Verenigingsraad. Tot slot was het WI intensief betrokken bij de totstandkoming van het CDA-verkiezingsprogramma.

Samenwerking met de CDA Bestuurdersvereniging (BSV)

Sinds 2017 hebben alle leden van de BSV een abonnement op ons tijdschrift CDV. In de CDV-redactie zit een afgevaardigde namens de BSV om zo de vertaling naar de decentrale politiek te waarborgen. Ook hebben we een eigen column in Bestuursforum, het tijdschrift van de BSV.

Samenwerking met de CDA Academie

In 2023 heeft het WI een cursus gedachtegoed ontwikkeld die in de loop van 2024 gegeven zal worden. Diverse medewerkers van het WI waren gast- docent bij cursussen of verzorgde gastcolleges. In 2024 zal deze samenwerking zich voortzetten binnen de CDA Academie.

Samenwerking met lokale afdelingen

Regelmatig geven medewerkers van het WI een lezing of presentatie bij een lokale of provinciale afdeling van het CDA. Centraal staan dan recente rapporten, de bespreking van 'Zij aan zij' of nummers van het tijdschrift Christen Democratische Verkenningen (CDV). In de bijlage is per persoon in kaart gebracht aan welke presentaties, debatten en lezingen is meegewerkt.

5. WI en Europa

Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES)

Het Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES) is de denktank van de Europese Volkspartij (EVP) en is gehuisvest in Brussel. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is een lidorganisatie van het WMCES. Namens het WI is Arjen Siegmann aanwezig geweest bij de twee halfjaarlijkse vergaderingen van de General Assembly van het Wilfried Martens Centre. Sinds juli 2020 zit Arjen Siegmann in de Executive Board van het WMCES.

Namens het WI is Peter Noordhoek lid van de Political Auditors (auditcommissie). Jan Peter Balkenende is lid van de Honorary Board en Jos van Gennip is lid van de Academic Council.

6. Organisatie

Staf

Het WI had in 2023 de volgende medewerkers:

- Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman, directeur, 40 uur
- J.H.L. (Hannah) Bout, officemanager, 40 uur
- Drs. M. (Marc) Janssens, hoofdredacteur CDV, 24 uur
- Drs. A. (André) Poortman, projectmedewerker, 32 uur
- Drs. J. (Jan) Prij, redactiesecretaris CDV, 20 uur
- Dr. A.H. (Arjen) Siegmann, wetenschappelijk medewerker, 32 uur

Daarnaast waren in 2023 als fellow aan het WI verbonden: Gerard Adelaar, Geerten Boogaard, Jan Jacob van Dijk, Jan Dirk Snel, Maurits Potappel, Albert Rutten, Diederick van Wijk en Daan Sanders.

Bestuur

Het bestuur van het WI voor het CDA kwam in 2023 vier keer bij elkaar. Het bestuur boog zich onder meer over het meerjarenplan van het WI, de begroting 2024 en de lopende projecten van het WI. Leden van het bestuur worden benoemd voor vier jaar en kunnen eenmaal worden herbenoemd.

Het bestuur bestond in 2023 uit de volgende leden:

- Dr. B.L.M. (Brigitte) Bauer (afgetreden in oktober 2023)
- Mr. A.J. de Geus (voorzitter, aangetreden in januari 2023)
- Mr. F.T. (Froukje) de Jonge (vicevoorzitter, aftredend in november 2026)
- Prof. dr. S.C. (Sophie) van Bijsterveld (q.q. CDV-redactievoorzitter)
- Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman (secretaris)
- Drs. J. (Jeroen) van Gool (penningmeester, aangetreden in december 2023)
- Drs. M. (Mark) Buck (q.q. vice-voorzitter Landelijk Bestuur CDA, vanaf mei 2022)
- Dr. A.J.M. (Ad) van der Helm (aantreden in december 2023)
- Drs. M. (Merlin) Majoor (aangetreden in december 2023)
- Drs. G.R. (Ruth) Peetoom (aangetreden in december 2023)
- Dr. S. (Simon) Polinder (aangetreden in december 2023)
- Prof. dr. G. (George) Harinck (afgetreden in oktober 2023)

- Prof.dr.F. (Fred) van Iersel (aangetreden in januari 2022, overleden op 27 juli 2023)
- E.H.M. (Esther) Leferink MSc (afgetreden in oktober 2023)
- Dr. F.A. (Frank) Petter (herbenoemd in oktober 2023)
- Dr. A. (Albert) Rutten (aangetreden in december 2023)
- Drs. C.C.J. (Caspar) Veldkamp (penningmeester, afgetreden in augustus 2023)
- Dr. K.W. (Kilian) Wawoe (afgetreden in augustus 2023)
- Drs. C.M. (Corien) Wortmann-Kool (afgetreden in mei 2023)

Stichtingsraad

De stichtingsraad behandelt het onderzoeksplan van het instituut en keurt de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag goed. De Stichtingsraad bestaat naast het bestuur van het WI en de medewerkers van het WI uit provinciale vertegenwoordigers en vertegenwoordigers van CDA-organisaties. De vertegenwoordigers fungeren als schakel tussen provincie of organisatie en WI. De Stichtingsraad vergaderde in 2023 op 19 april en op 18 oktober (beide digitaal).

De samenstelling eind 2023 van de Stichtingsraad (naast het WI-bestuur en medewerkers) is:

- Friesland: Jouke Spoelstra en Hildebrand Bijleveld
- Groningen: Paul Koster en Erik Drenth
- Drenthe: Klaas Kroezen en Klaas Neutel
- Overijssel: Geert Meijering en vacant
- Gelderland: vacant en vacant
- Flevoland: vacant (per 1 maart 2023 vervuld door Jan Gommer) en Martine Visser
- Utrecht: Erik Methorst en Ron Rijnbende
- Noord-Brabant: vacant (per 1 maart 2023 vervuld door Ton Pulles) en vacant
- Limburg: vacant en vacant
- Zeeland: Jorrit Snijder en vacant
- Zuid-Holland: Marianne Hirsch Ballin en Henk Mes
- Noord-Holland: Maarten Haverkamp en Ginio Beij
- CDA Tweede Kamer: positie vacant
- CDA Eerste Kamer: Niek Jan van Kesteren
- Partijbestuur: Adger van Helden en Mark Buck
- CDA Europarlement: Dirk Gotink
- Commissie Buitenland: Sandra van der Weide
- CDAV: vacant
- CDA Bestuurdersvereniging: Raymond Vlecken
- CDJA: Robert Klaassen

Fonds WI

De stichting Fonds WI heeft ten doel het verlenen van financiële steun aan de Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het bestuur van het Fonds WI kwam in 2023 twee keer bij elkaar, in mei en in november. De samenstelling van het bestuur is als volgt:

- Drs. G. (Gerrit) Goedhart (voorzitter, lid namens het Lohmanfonds)
- Drs. E.J. (Evert Jan) van Asselt, lid namens WI-bestuur

- W.J. (Willem Jelle) Berg (lid namens het Partijbestuur)
- Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman (adviserend lid, directeur WI)
- Mr. drs. L. (Bert) Jongsma (penningmeester, lid namens het Kuypenfonds)
- Ir.J.A.G. (Joost) Verheijen (lid namens het Schaepmanfonds)
- Drs. R. (René) Bolle (adviserend lid, penningmeester CDA)
- Drs. C.C.J. (Caspar) Veldkamp (adviserend lid, penningmeester WI, afgetreden in augustus 2023)

V CDJA

Voorwoord

Beste CDJA'ers,

Voor jullie ligt het jaarverslag over het jaar 2023. Het jaar werd voor onze organisatie met name gedomineerd door de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen in maart, en de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen van november. De inzet van onze jongerenkandidaten in beide verkiezingen, en de bijdrage vanaf de zomer die door het CDJA is geleverd in de promotie van onze moederpartij, heeft veel nieuwe energie gegeven. De drukstbezochte Hannie van Leeuwenlezing ooit vond plaats in september, waar Henri Bontenbal ten overstaande van een bomvolle zaal en verschillende media ons te woord stond over zijn visie voor Nederland. En onze hooggeplaatste jongerenkandidaat, Harmen Krul, werd wederom verkozen in de Tweede Kamer.

Dit jaarverslag is een terugblik op de werkzaamheden van afgelopen jaar. Het Landelijk Bestuur heeft in verschillende samenstellingen leiding gegeven aan de vereniging. Namens de leden wil ik alle bestuursleden bedanken die in 2023 hieraan een bijdrage hebben geleverd. Ikzelf kijk terug op een prachtig jaar.

Op de algemene ledenvergadering van 14 en 15 juni in Arnhem is er mogelijkheid voor de leden om vragen te stellen over het jaarverslag, waarna we deze zullen vaststellen met elkaar. Het financieel jaarverslag over 2023 is tevens te vinden in de congresstukken.

Namens het Landelijk Bestuur,

Kevin Klinkspoor

Landelijk Voorzitter CDJA, CDA-jongeren

Hoofdstuk 1: Bestuurlijk

1.1 Inleiding

In het jaar 2023 zijn er twee congressen (Algemene Ledenvergaderingen) georganiseerd. Tijdens het voorjaarscongres in Leeuwarden zijn landelijk bestuursleden Derek Groot, Mark Purperhart en Jitse Maas afgetreden. De termijnen van penningmeester Yvette Weber en landelijk bestuurslid Jonathan Mol zijn op dit congres verlengd. Nieuw verkozen landelijk bestuursleden zijn Sjors Verhage, Rosalie Korthaus en Suzanna Broekhuizen.

In juni 2023 is Derek Groot benoemd tot vice president van het YEPP (Youth of the European People's Party). In augustus 2023 is Jonathan Mol afgetreden als landelijk bestuurslid. Daarvoor is geen vervanging aangewezen.

Tijdens het najaarscongres te Breda zijn secretaris Iris Scholten en penningmeester Yvette Weber afgetreden. Toegetreden tot het landelijk bestuur zijn Arjan Boot als secretaris, Maaike Oosterhof als penningmeester en Sebastiaan Lemmens als landelijk bestuurslid.

1.2 Dagelijks Bestuur / Landelijk Bestuur

Het overzicht van leden van het Landelijk Bestuur over 2023 is als volgt:

Vanaf 9 december 2023 (najaarscongres te Breda)		
Functie	Naam	Zittingstermijn tot
Voorzitter	Kevin Klinkspoor	Dec-24
Secretaris	Arjan Boot	Dec-24
Penningmeester	Maaike Oosterhof	Dec-24
Politiek & Internationaal	Sjors Verhage	Mei-24
Persvoorlichting & Campagne	Sebastiaan Lemmens	Dec-24
Ledenwerving & Activiteiten	Suzanna Broekhuizen	Mei-24
HRM & Communicatie	Rosalie Korthaus	Mei-24

1 januari t/m 19 mei 2023	
Voorzitter	Kevin Klinkspoor
Secretaris	Iris Scholten
Penningmeester	Yvette Weber
Politiek & Internationaal	Derek Groot
Persvoorlichting & Campagne	Jonathan Mol
Ledenwerving & Activiteiten	Mark Purperhart
HRM & Communicatie	Jitse Maas

20 mei t/m 8 december 2023	
Voorzitter	Kevin Klinkspoor
Secretaris	Iris Scholten
Penningmeester	Yvette Weber
Politiek & Internationaal	Sjors Verhage
Persvoorlichting & Campagne	Jonathan Mol*

Ledenwerving & Activiteiten	Suzanna Broekhuizen
HRM & Communicatie	Rosalie Korthaus

*Jonathan Mol is tussentijds afgetreden per 14 juni 2023. Het Landelijk Bestuur heeft besloten een adviserend lid (zonder stemrecht) toe te voegen aan zijn bestuur. Van 19 augustus 2023 t/m 8 december 2023 is Niek Teune adviserend lid van het Landelijk Bestuur geweest.

1.3 Algemeen Bestuur / Verenigingsraad

Het overzicht van leden van de Verenigingsraad op 31 december 2023 is als volgt

<i>Afdeling</i>	<i>Naam lid</i>	<i>Zittingstermijn tot</i>
Drenthe	Casper van den Berg	Jun-24
Flevoland	Elise Hordijk	Feb-24
Fryslân	Anna Tjalsma	Apr-24
Gelderland	Ronny de Graaf	Apr-24
Groningen	Vacant	
Limburg	Chris Wouters	Jun-24
Noord-Brabant	Bas van der Reijden	Apr-24
Noord-Holland	Marc Hoffmann	Jul-24
Overijssel	Dominic Suurling	Sep-24
Utrecht	Vacant	
Zeeland	Gijs van Wijk	Jul-24
Zuid-Holland	Floris Out	Dec-24
Vrijgekozen	Bas Hegteler	Mei-24
Vrijgekozen	Timothy Doekhie	Dec-24
Vrijgekozen	Vacant	

1.4 Werkgroepen (Politieke Commissie)

Het overzicht van de voorzitters van de werkgroepen (tevens leden van de Politieke Commissie) per 31 december 2023 is als volgt:

<i>Werkgroep</i>	<i>Naam lid</i>	<i>Zittingstermijn tot</i>
Buitenlandse Zaken en Defensie	Vacant	
Brede Welvaart, Onderwijs en Gezondheid	Vacant	
Duurzaamheid, Natuur en Landbouw	Vacant	
Binnenlands Bestuur en Justitie	Vacant	
Europa	Matthijs Bouthoorn	Okt-24
Sociaaleconomische zaken en Financiën	Thijmen de Vries	Okt-24

Het afgelopen jaar hebben er veel wisselingen plaatsgevonden in deze commissie. Aan het einde van het jaar waren twee posities in de commissie bezet. Werkgroepavonden werden daarnaast steeds minder goed bezocht. Er is daarom een plan voorbereid om de structuur van de werkgroepen te veranderen naar portefeuilles. Dit plan wordt verder uitgewerkt in 2024 en ter besluitvorming bij de Verenigingsraad neergelegd.

1.5 Commissies

Het ledenoverzicht van de Internationale Commissie per 31 december 2023 is als volgt:

Internationale Commissie	Sjors Verhage (LB, int. secretaris), Arthur van Roest (voorzitter), Elise Priester, Jonathan Mol (lid) en Chris Wouters (lid)

De voorzitters/coördinatoren van de overige commissies per 31 december 2023 zijn:

Organisatiecommissie	Amber Smeets
Archiefcommissie	Arjan Boot
Vormingscommissie	Job Siegmann
Redactiecommissie (Interruptie)	Vacant
Scoutingscommissie	Rosalie Korthaus
Social mediacommissie	Rosalie Korthaus
Websitecommissie	Rosalie Korthaus

1.6 Commissies

1.

Commissie van Beroep	Jeltje Straatman Klaas Valkering Joost Breas	Dec-25 Dec-25 Dec-25
Auditcommissie	Arjen Veerman Abel van de Sluis	Dec-25 Dec-25
Vertrouwenspersoon intern	Esther Leferink	Mrt-24

Hoofdstuk 2: Secretariaat

2.1 Inleiding

Op het najaarscongres van 2023 kreeg het CDJA een nieuwe secretaris. Arjan Boot volgde Iris Scholten op in deze rol binnen het Landelijk Bestuur. De secretariële verantwoordelijkheden omvatten onder andere het toezien op de ledenadministratie, het bijhouden van het archief, de organisatie van twee congressen en het coördineren van de Interruptie. Er zijn dit jaar geen wijzigingen

in portefeuillevverdeling gedaan. De secretaris is tevens betrokken bij de communicatie naar leden en externen. Een verslag van bovenstaande activiteiten is in dit hoofdstuk te lezen.

2.2 Ledenadministratie

Afgelopen jaar heeft het CDJA wederom gebruik gemaakt van het ledensysteem DIRK dat is ontwikkeld door het CDA. De ledendesk van het CDA houdt ons ledenbestand bij en zorgt ervoor dat afdelingssecretarissen, nadat ze online akkoord zijn gegaan met de AVG- en privacyverklaring, toegang hebben tot het juiste ledenbestand. Het CDJA staat in nauw contact met de ledendesk van het CDA om problemen qua toegang en wijzigingen in het ledenbestand te verhelpen.

Op 31 december 2023 had het CDJA 1778 leden en op 1 januari 2024 1648 leden. Dit verschil komt door de leden die vanwege hun leeftijd worden uitgeschreven bij het CDJA. Voorts zijn enkele wanbetalers uitgeschreven. Hoogstwaarschijnlijk door nieuwe Tweede Kamerverkiezingen en de bijbehorende campagne is er over 2023 een toename te zien in het aantal leden. Hieronder een overzicht van ledenaantallen sinds 2017.

	1 januari	31 december
2017	1558	1960
2018	1643	2008
2019	1871	2203
2020	2006	2171
2021	1875	2076
2022	1964	1843
2023	1407	1778
2024	1648	

2.3 Archief

Naast een digitaal archief met stukken tot 2012, is er op het partijbureau nog een archief. In 2023 heeft de archiefcommissie veel van dit papieren archief uitgezocht. Zo is het archief opgeruimd en is de inhoud van het archief geïnventariseerd. Hierbij zijn historisch relevante stukken bewaard gebleven en opgeslagen. Voor zover de stukken niet relevant waren om te bewaren en waarvan de wettelijke bewaartermijn was verlopen, zijn die stukken vernietigd. Er zijn bovendien voorbereidingen getroffen om een deel van het archief over te dragen aan het Nationaal Archief. In 2023 is het besluit genomen om archiefstukken van voor 2000 over te dragen.

2.4 Congressen

Vrijdag 19 en zaterdag 20 mei heeft in Leeuwarden het eerste congres van 2023 plaatsgevonden. Dit voorjaarscongres is medegeorganiseerd door de afdeling Fryslân. Vrijdag 8 en zaterdag 9 december was het tweede congres van het jaar in Breda. Dit najaarscongres is georganiseerd in samenwerking met de afdeling

Brabant. Tijdens beide congressen zijn er nieuwe Landelijk Bestuursleden verkozen. Tevens zijn er politiekinhoudelijke resoluties aangenomen.

2.5 Interruptie

In 2023 is de Interruptie nieuw leven ingeblazen. Er zijn vier edities uitgebracht onder leiding van hoofdredacteur Gijs Hodenius. De eerste editie kwam uit in maart 2023 en gister over de verkiezingen, in het bijzonder de Provinciale Staten en Waterschappen. De tweede editie kwam uit op het voorjaarscongres in mei 2023 en ging over verbinding. De derde editie kwam uit op de Party & Politics-dag in september 2023 en ging over democratie. De vierde en laatste editie van 2023 kwam uit op het najaarscongres in december 2023 en ging over Europa. Voor het jaar 2024 zijn er plannen gemaakt om de fysieke uitgaven van vier naar twee per jaar te verlagen.

2.6 Website

In 2023 is er gewerkt aan een update van de website van het CDJA. De website is immers verouderd en behoeft een schoonmaak. Zowel qua inhoud als vormgeving is verbetering gewenst. Hiervoor is met een webontwikkelaar een basis neergezet. Gedurende het jaar is gewerkt aan de actualisering van de inhoud. In 2024 zal de website verder worden afgemaakt en gelanceerd.

2.7 Statuten en huishoudelijk reglement

In 2023 zijn de aangenomen wijzigingsvoorstellen van de Algemene Ledenvergadering verwerkt in de documenten. Hiervoor zijn de nieuwe statuten getekend bij de notaris. Dit jaar zijn verder geen wijzigingsvoorstellen in stemming gebracht voor de statuten en het huishoudelijk reglement.

Hoofdstuk 3: Politiek en Internationaal

3.1 Inleiding

Tijdens het voorjaarscongres van 2023 in Leeuwarden heeft Sjors Verhage de portefeuille Politiek en Internationaal overgenomen van Jonathan Mol. Tezamen met de Politieke Commissie, bestaande uit de werkgroepvoorzitters en de internationale commissie, is de portefeuillehouder 'Politiek & Internationaal' verantwoordelijk geweest voor de politieke inhoud en de internationale vertegenwoordiging van het CDJA.

Voor een overzicht van de leden van de Politieke Commissie, de werkgroepvoorzitters en het internationaal secretariaat wordt verwezen naar hoofdstuk 1 (bestuurlijk).

3.2 Werkgroepen en standpuntvorming

Een belangrijke kerntaak van het CDJA is het vormgeven van de standpunten die geworteld zijn in christendemocratische, sociale en conservatieve waarden, en tegelijkertijd inachtnemend vanuit een jong en toekomstgericht perspectief. De portefeuillehouder en zijn/haar commissies probeert hiermee middels opiniestukken en resoluties de publieke opinie en de fracties van het CDA in verschillende gremia te inspireren. De werkgroepen binnen het CDJA zijn hoofdzakelijk belast met het voorbereiden van inhoudelijke standpunten middels resoluties en/of vergaderingen. Daarnaast dragen provinciale en regionale afdelingen traditioneel bij aan de Algemene Ledenvergaderingen door resoluties in te dienen.

De effectiviteit en resultaten van de werkgroepen hangen in grote mate af van de betrokkenheid van enthousiaste leden. Het is de verantwoordelijkheid van zowel de Politieke Commissie als het Landelijk Bestuur om ervoor te zorgen dat veel leden kunnen deelnemen aan werkgroepbijeenkomsten en dat deze bijeenkomsten toegankelijk zijn voor iedereen. Een hoge opkomst draagt naar onze mening bij aan een sterke basis voor de inhoud van onze vereniging. Daarom heeft het bestuurslid Politiek en Internationaal in december 2023 een herzienings- en herstructureringsplan voorgesteld om zowel de output als de opkomst te verhogen. Dit beoogt een herstructurering van de Politieke Commissie en een andere invulling c.q. aanpak van de werkgroepavonden.

3.3 Contacten en samenwerking met het CDA

Het CDJA onderhoudt solide relaties met zowel de Tweede Kamerfractie als de Eerste Kamerfractie van het CDA, evenals met de leden van het Europees Parlement. Deze connecties worden onderhouden via verschillende kanalen, waaronder het Landelijk Bestuur, diverse werkgroepvoorzitters en de Internationale Commissie. Bovendien hebben de meeste CDJA-afdelingen nauwe banden met hun respectieve provinciale of gemeentelijke CDA-afdelingen. Door versterking binnen de vormingscommissie zijn ook de relaties met het Wetenschappelijk Instituut van het CDA aangescherpt.

Hoewel het CDJA erkent dat er altijd ruimte is voor verbetering in de relatie met de CDA-fracties, mag het niet uit het oog verliezen dat het zijn rol als ideologische poortwachter en kritische stem in de nationale politiek moet blijven vervullen. Het CDJA staat altijd open voor een open debat met vertegenwoordigers op verschillende niveaus en ziet deze oppositiehouding als een integraal onderdeel van een gezonde verstandhouding.

Naast het onderhouden van inhoudelijke banden, ziet het CDJA zichzelf ook als een belangenbehartiger voor het aantrekken van meer jongeren op de kieslijsten van het CDA. Met trots reflecterend op de provinciale statenverkiezingen van 2023 en de Tweede Kamerverkiezingen van hetzelfde jaar, zijn we positief gestemd over onze ondersteuning bij het aandragen van een aanzienlijk aantal jonge kandidaten, zowel in hun sollicitatieproces als tijdens hun campagne.

Op het inhoudelijke vlak heeft het CDJA zijn stempel weten te drukken door middel van amendementen tijdens het congres van september 2023, waarbij het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen is aangescherpt en

aangepast. Bovendien zijn bijna 40 resoluties ingediend tijdens de twee CDJA-congressen door leden, afdelingen en de politieke commissie, die de politieke koers van zowel het CDJA als het CDA bijsturen of suggesties daartoe doen.

3.4 Contacten en samenwerking met politieke jongerenorganisaties (PJO's)

Er bestaat veel interactie tussen diverse politieke jongerenorganisaties. Het CDJA heeft meegewerkt aan verschillende acties en statements in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezing alsmede politieke actualiteit inzake de aanval van Hamas op Israël en jongerenthema's. Het CDJA heeft zelf ook bijgedragen aan deze initiatieven en documenten, die vervolgens door andere politieke jongerenorganisaties zijn verspreid. Eveneens heeft het CDJA samen met Perspectief gezamenlijke thema-avonden georganiseerd in het voorjaar en onderneemt het samen de leeskring.

Het jaarlijkse PJO-parlement, dat in juni heeft plaatsgevonden, was dit jaar een gezamenlijk initiatief van het CDJA, de JOVD, Jonge Democraten, SGPJ, Perspectief, en JFvD. Tijdens dit tweedaagse evenement voeren leden een simulatie uit van onderhandelingen en debatten in de Tweede Kamer, waar vrijwel alle politieke jongerenorganisaties aan deelnemen. Ook heeft het CDJA samen met vijf andere PJO's een PJO Model United Nations mogen organiseren in Lelystad waar leden van verschillende PJO's in gemixte samenstelling buiten hun politieke bubbel en nationaal-politieke standpunten samenwerking opzochten en leerden onnatuurlijke standpunten te vertegenwoordigen.

3.5 Vormingscommissie

De vormingscommissie is voor leden die zich willen verdiepen in de grondslagen en geschiedenis achter de christendemocratie. In samenwerking met het Wetenschappelijk Instituut wordt verder nagedacht om een breed en inhoudelijk programma te ontwikkelen dat wij aan onze leden kunnen aanbieden. De vormingscommissie in 2023 versterkt met vier actieve leden en een vergroot takenpakket waaronder het organiseren van een zomerschool, opinievorming in het ledenblad de interruptie, vormingsavonden en de leeskring in samenwerking met Perspectief.

3.6 Internationaal Secretariaat

In 2023 heeft de Internationale Commissie opnieuw stappen gezet in haar professionalisering. Vanaf juni 2023 is het Internationaal Secretariaat omgedoopt tot de Internationale Commissie om de communicatie met externe partners te verbeteren en om in lijn te zijn met de statuten. Door efficiënter gebruik te maken van de expertise van de leden van de Internationale Commissie en door nauwer samen te werken met de Politieke Commissie, kon de stroom van resoluties richting de Youth of European People's Party (YEPP) effectiever worden georganiseerd. YEPP organiseert meerdere bijeenkomsten per jaar voor haar lidorganisaties, welke in 2023 plaatsvonden in Helsinki, Parijs, Braga, Zagreb en Skopje. De delegatie bestond uit een mix van leden van de Internationale Commissie, nationale bestuursleden en de voorzitter.

In 2023 wist het CDJA met succes een vicevoorzitter voor YEPP voor te dragen en diende het succesvol een bid in voor het organiseren van een YEPP-congres in Nederland. Tevens diende het CDJA vier resoluties in bij YEPP.

Naast haar activiteiten binnen YEPP organiseerde de Internationale Commissie voor het eerst in lange tijd een internationale reis naar Berlijn en faciliteerde zij een reis naar het Europees Parlement in Straatsburg. De Internationale Commissie heeft zich in 2023 ook ingezet voor het opzetten van regionale grensoverschrijdende contacten. Tot slot organiseerde het CDJA in juni 2023 een bilaterale top over grensoverschrijdende mobiliteit met haar Duitse partner RCDS.

Hoofdstuk 4: Persvoorlichting en Campagne

4.1 Inleiding

Tijdens het voorjaarscongres 2023 heeft Jonathan Mol de portefeuille Persvoorlichting en Campagne overgenomen van Derk Groot. Deze functie is in handen van Jonathan Mol gebleven tot augustus in verband de overstap van Jonathan naar de Tweede Kamerfractie van het CDA. Niek Teune is op interim-basis benoemd als adviserend lid van het Landelijk Bestuur. Hij heeft de portefeuille overgenomen en de campagne naar de Tweede Kamerverkiezingen begeleid. Op het najaarscongres heeft Sebastiaan Lemmens de portefeuille overgenomen van Niek Teune. Daarnaast is het reguliere werk van persvoorlichting verzorgd.

4.2 Provinciale Staten- & Waterschapsverkiezingen

Ter ondersteuning van het CDA en diens jongerenkandidaten heeft het CDJA meerdere interne en externe acties ondernomen. Denk aan campagnespotjes voor op sociale media. Deze video's zijn op de verschillende kanalen uitgelicht door middel van het sponsoren van advertenties. Ook provinciale politieke cafés en media-uitingen hierover werden op touw gezet om aandacht te vragen voor onze jongerenkandidaten in hun provincie.

4.3 Tweede Kamerverkiezingen

Ter ondersteuning van de jongerekandidaten en het CDA in het algemeen, zijn er vanuit het CDJA enkele zaken verzorgd. Zo zijn er verschillende acties georganiseerd, zoals een dag voor jongerenkandidaten en de Ganzenbord-actie. Ook heeft het CDJA kandidaten geholpen met online campagne, middels reclames op sociale media en opgenomen campagnespotjes die de kandidaten konden gebruiken. Deze video's zijn bovendien op de verschillende kanalen uitgelicht door middel van het gesponsorde advertenties.

4.4 Persvoorlichting

Voor alle persgerelateerde zaken bestaat er een mediadriehoek. Deze mediadriehoek bestaat uit de landelijk voorzitter, het bestuurslid Politiek en Internationaal en het bestuurslid Persvoorlichting en Campagne. Deze

mediadriehoek komt eens per week bij elkaar om te bespreken welke mogelijke acties er uitgezet kunnen worden om media-aandacht voor het CDJA te genereren. Op een aantal momenten is de mediadriehoek uitgebreid met een vierde lid: het bestuurslid HRM & Communicatie. Dit is gedaan om de communicatie naar leden en naar externen over de verschillende acties te bevorderen.

Naar aanleiding van de teleurstellende Provinciale Statenverkiezingen en de daaropvolgende onrust binnen de partij, werd er door de pers veel aan het CDJA getrokken. Na de wissel van politiek leider was het voor het CDJA rustig op mediagebied, zeker in augustus. De eerdere inhoudelijke strijd binnen het CDA heeft ons op het gebied van (positieve) media-aandacht niet geholpen. Hoewel die strijd achter ons ligt, hebben we extra moeite moeten doen om als CDJA onder de aandacht te blijven. Ondanks dit heeft het CDJA toch een aantal keren de landelijke pers gehaald, ook tijdens de Tweede Kamerverkiezingen. Dit betreft voornamelijk opiniestukken en (gezamenlijke) acties met andere organisaties en PJO's. Daarnaast is het CDJA meermaals vertegenwoordigd op het panel van BNR BREEKT en andere radiostations/podcasts.

Hoofdstuk 5: Ledenwerving en Activiteiten

5.1 Inleiding

Suzanna Broekhuizen heeft in 2023 op het voorjaarscongres in Leeuwarden de portefeuille Ledenwerving en Activiteiten overgenomen van Mark Purperhart.

Het afgelopen jaar heeft gebruikt van de gezellige en leerzame activiteiten. Leden hebben elkaar onder andere kunnen ontmoeten tijdens het Valentijnsdiner, twee congressen, de Party & Politicsdag en de Hannie van Leeuwenlezing. Ook is achter de schermen de organisatie in gang gezet voor de seizoensborrels die vanaf 2024 jaarlijks vier keer worden georganiseerd. Daarnaast is er een succesvolle ledenwerftour neergezet in de zomer, waar we met het CDJA op 10 introductiemarkten studenten enthousiast hebben gemaakt voor het CDJA. Ook hebben we tijdens de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen onszelf zichtbaar gemaakt op de verkiezingsfestivals van de NJR op verschillende locaties door het hele land.

5.2 Hannie van Leeuwenlezing

De Hannie van Leeuwenlezing was de aftrap van een nieuw politiek jaar. Dit jaar werd deze georganiseerd in Amersfoort met niemand minder dan Henri Bontenbal. Met een stampvolle zaal vol CDJA'ers, pers en andere geïnteresseerden werden we meegenomen en overtuigd door het CDA-verhaal. Aansluitend op de Hannie van Leeuwenlezing was de Basisbeurs-borrel, om het CDA-initiatief voor de herinvoering van de basisbeurs te vieren.

5.3 Party & Politicsdag

De eerste editie van de Party & Politicsdag in september bleek een groot succes. Met 80 leden aanwezig op het partijbureau, gingen we in gesprek met onze toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Hanke Bruins-Slot. Ook hebben op deze dag nieuwe leden elkaar kunnen leren kennen tijdens een mooie stadswandeling begeleid door Statenlid Arjen Veerman, waren er leerzame kadersessies, en sloten we af met een gezellige BBQ.

5.4 Congressen

De congressen van 2023 waren in Leeuwarden en Breda. Beide congressen waren wederom uitverkocht. Het is een gelegenheid waar leden elkaar kunnen ontmoeten, gezellige borrels met elkaar kunnen hebben en de inhoudelijke politieke verdieping kunnen zoeken. Het najaarscongres had als thema 'Europa'. Meerdere sprekers, waaronder Tom Berendsen, hebben ons verrijkt met hun kennis en kunde over wat er in Europa speelt.

5.5 Ledenwerftour en overige activiteiten

Ook waren er afgelopen jaar activiteiten georganiseerd die niet door konden gaan door een te lage opkomst, zoals de pizza-avond over ontwikkelingssamenwerking met Derk Boswijk en Oxfam Novib. We hopen en gaan erop inzetten dat er in 2024 een hogere ledenbetrokkenheid is bij landelijke activiteiten. Het CDJA was in 2023 voor het eerst op 10 introductiemarkten tijdens de ledenwerftour. Ook Kamerleden hebben op verschillende plekken aangesloten. Met merchandise-pakketten is het hele land afgereisd om studenten te enthousiasmeren voor het CDJA. Ook is er actief ingezet op ledenwerving tijdens de verkiezingsfestivals in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen.

Hoofdstuk 6: HRM en Communicatie

6.1 Inleiding

In het jaar 2023 was de portefeuille HRM & Communicatie tot het voorjaarscongres in handen van Jitse Maas, deze portefeuille is na dit voorjaarscongres overgenomen overgenomen door Rosalie Korthaus.

6.2 HRM – Scouting en scholing

Vanaf het voorjaarscongres is de scoutingscommissie ingesteld, deze commissie heeft zich bezig heeft gehouden met het scouten van jongeren voor de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen van het CDA. Zij hebben gescout, talentvolle jongeren geactiveerd en aangedragen bij het CDA. Deze scoutingscommissie was verantwoordelijk voor de CDJA voordracht voor de lijst van het CDA.

Bovendien heeft het CDJA een kandidatendag georganiseerd om jonge kandidaten voor de Tweede Kamerverkiezingen samen te brengen en van elkaar en professionals te laten leren.

In 2023 heeft weer een fysieke kaderdag plaatsgevonden, er was veel vraag bij afdelingen naar ondersteuning bij het draaiende houden van een afdeling. Het was dan ook waardevol dat secretarissen konden leren hoe ze bijvoorbeeld een ALV moeten organiseren, penningmeesters alle knowhow kregen om bijvoorbeeld een begroting op te stellen en voorzitters en andere bestuursleden succesverhalen, maar juist ook dingen waar ze tegenaan lopen konden delen en van elkaar konden leren.

6.3 HRM - Vertrouwenskwesties

Het jaar 2023 stond in het teken van het verder verfijnen van ons HRM-beleid, met een focus op vertrouwenskwesties. De implementatie van de nieuwe vertrouwensboom constructie in 2022/2023 is succesvol gebleken. Bovendien is er gewerkt aan de ontwikkeling van de CDJA-gedragscode, die bijdraagt aan een transparant en duidelijk HRM-beleid. Deze gedragscode biedt niet alleen helderheid aan de leden, maar ook aan het Landelijk Bestuur.

6.4 Communicatie

In 2023 hebben we strategische keuzes gemaakt op het gebied van communicatie. We hebben vastgehouden aan de maandelijkse nieuwsbrief, maar hebben binnen onze sociale media-kanalen andere keuzes gemaakt. Waar voorheen dagelijks content werd geplaatst, hebben we dit teruggebracht naar ongeveer drie posts per week. De keuze hiervoor is gemaakt om de sociale media overzichtelijker te houden en belangrijke posts niet onder te laten sneeuwen door andere content. De posts bevatten aankondigingen van activiteiten, terugkoppelingen van activiteiten, statements, opiniestukken en filmpjes van congressen/activiteiten, aangevuld met rubrieken.

Na het voorjaarscongres van 2023 is de CDJA Whatsapp Community in het leven geroepen. Een online omgeving waarin alle whatsappgroepen van het CDJA zijn opgenomen. Hierdoor is het makkelijker voor leden om zich aan te sluiten bij een appgroep van een afdeling bij verhuizing, verandering in werk- of studielocatie. Deze Community bevat ook een functie om een aankondiging te sturen naar alle deelnemende leden vanuit het Landelijk Bestuur, het gaat dan om belangrijke mededelingen, nieuwsbrieven en aankondigingen voor activiteiten. Het bereik van de CDJA Whatsapp Community ligt tussen de 700 en 800 leden.

Daarnaast hebben we ons gericht op het in de schijnwerpers zetten van CDJA Internationaal, wat niet alleen de transparantie naar de leden vergroot, maar ook onze successen online deelt.

De websitecommissie heeft zich in 2023 ingezet voor de ontwikkeling van een nieuwe website. Ondanks enkele tegenslagen en vertragingen zal de basis van het project begin 2024 worden opgeleverd, met als doel het project in het eerste kwartaal van 2024 af te ronden.